

Forvaltningsplan

Nautå naturreservat, Evenes kommune (høringsutkast)

Miljøvernavdelingen

Rapportnummer xx/2016

CONVENTION ON WETLANDS

(Ramsar, Iran, 1971)

-virker til Nordlands beste

UTKAST

Fylkesmannen i Nordland
Moloveien 10
8002 Bodø

Rapport
Nr. 2016 - X

Tittel: Forvaltningsplan for Nautå naturreservat, Evenes kommune, Nordland		
Utgiver: Fylkesmannen i Nordland		
Antall sider:	ISBN:	Dato:
Forsidebilder: Forsidebilde: Tittel (Navn/Fylkesmannen i Nordland) Bilder i rapporten er tatt av dersom ikke fotograf er oppgitt.		
Utarbeidet av: Gunhild Garte Nervold, Charlotte Alexander Lassen og Mia Husdal		
Emneord: Forvaltningsplan Nautå naturreservat Våtmark Våtmarksfugl Kransalgesjø		
Sammendrag: Nautå naturreservat ble vedtatt vernet 19. desember 1997. Formålet med vernet er å bevare et viktig våtmarksområde med naturlig tilhørende vegetasjon og dyreliv. Verneområdet omfatter våtmarksområdene omkring Nautåkrysset i Evenes kommune og består av Nautåvatnet, Svanvatnet, samt sørenden av Langvatnet og Kirkhaugvatnet. Evenes lufthavn (Harstad/Narvik) ligger i umiddelbar nærhet og deler av naturreservatet grenser til landbruksområder og E10. Dette fører til store utfordringer og påvirkninger på verneområdet. Det har vært og er fortsatt mye forurensing inn i området. Kildene har vært både avløp, landbruk og flyplassdrift. I dag er det sørenden av Langvatnet som har den største belastningen. Planene om utvidelse av flyplass og omlegging av E10 er og i direkte konflikt med avgrensingen av verneområdet. Planen utdypet nærmere hva som er tillatt ut fra vedtatt verneforskrift for området.		

Forord

Nautå naturreservat er en del av et viktig våtmarksområde, både regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Naturreservatet ligger i Evenes kommune nært Evenes og Evenes lufthavn (Harstad/Narvik). Dette fører til at det er mye aktivitet i grenseområdet til naturreservatet og dermed behov for en forvaltningsplan som gir retningslinjer for hva som er tillatt i Nautå naturreservat.

Fylkesmannen i Nordland startet så vidt arbeidet med forvaltningsplanen i desember 2012, men på grunn av planene om fremskutt base på Harstad, Narvik flyplass Evenes ble arbeidet satt på vent til januar 2014. Det ble sendt ut oppstartsmelding til berørte grunneiere, organisasjoner og myndigheter. Sametinget meldte i den forbindelse at de ikke så behov for etablering av arbeidsutvalg for arbeidet med planen. Det ble også avholdt et åpent informasjonsmøte i Evenes Rådhus. En referansegruppe bestående av representanter fra AVINOR, Evenes kommune, Evenes og Tjeldsund beitelag, Evenes Storvald, Forsvarsbygg, grunneierne, Norsk Ornitologiske Forening og Tårstad/Stunes elveeierlag har bidratt i arbeidet. Utkast til forvaltningsplan ble sendt på høring i xxxx.

Fylkesmannen vil takke alle som har kommet med innspill til arbeidet. Forvaltningsplanen skal bidra til å ivareta verneverdiene i Nautå naturreservat og fungere som et oppslagsverk for kommune, grunneiere og andre aktører som vurderer tiltak i eller i tilknytning til verneområdet. I tillegg skal bevaringsmål sikre overvåking av viktige verdier slik at nødvendige skjøtselstiltak kan igangsettes ved behov.

Bodø, x.x.201X

fylkesmiljøvernssjef

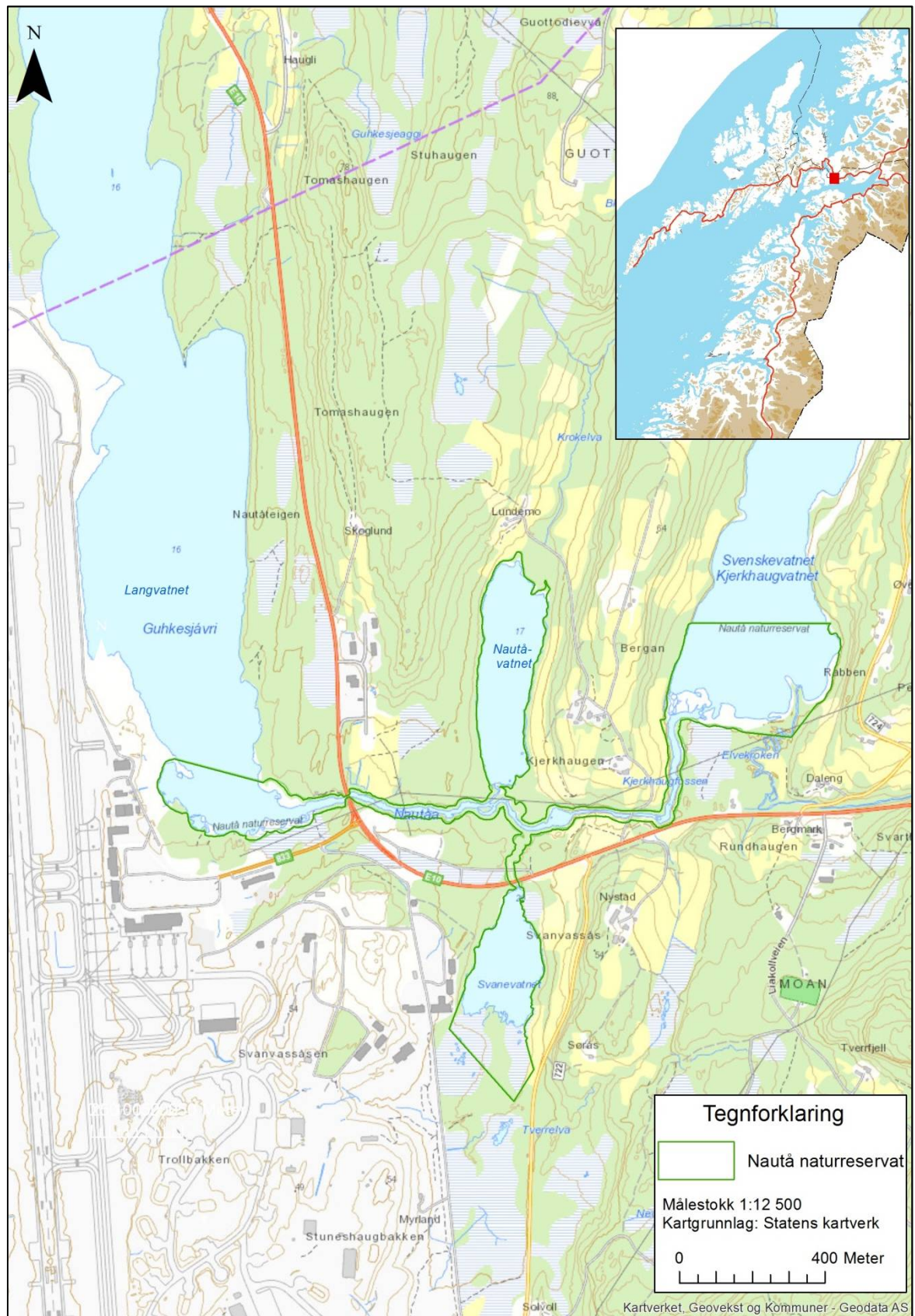
Fylkesmannen i Nordland

Innhold

1	Innledning.....	1
1.1	Områdebeskrivelse.....	1
1.2	Nautå er et Ramsarområde.....	2
1.3	Naturmangfoldloven.....	3
1.4	Historikk.....	4
1.4.1	Verneprosess.....	4
1.4.2	Brukshistorie.....	4
2	Dagens status.....	4
2.1	Kunnskapsstatus.....	4
2.2	Verneverdier.....	5
2.2.1	Kalksjøer.....	5
2.2.2	Elvepartier.....	6
2.2.3	Myr.....	6
2.2.4	Karplanter og alger.....	6
2.2.5	Fugl.....	7
2.3	Bruk av området.....	8
2.3.1	Landbruk.....	9
2.3.2	Jakt, fiske og friluftsliv.....	9
2.3.3	Vann, avløp og andre tekniske installasjoner.....	9
2.3.4	Evenes Lufthavn (Harstad/Narvik).....	10
2.4	Igang satt tiltak og skjøtsel.....	10
2.4.1	Informasjonstavler.....	10
2.4.2	Opprydding fra flyplassen.....	10
3	Trusler mot verneverdiene.....	10
3.1	Gjengroing.....	15
3.2	Menneskelig aktivitet.....	11
3.3	Fremmede arter.....	11
3.4	Tekniske inngrep.....	12
3.4.1	Utvidelse av Evenes lufthavn (Harstad/Narvik).....	12
3.4.2	Hålogalandsvegen (E10).....	12
3.5	Forurensing.....	12
3.5.1	Ulykke langs E10.....	13
3.5.2	Landbruk og bosetting.....	13
3.5.3	Evenes Lufthavn (Harstad/Narvik).....	14
4	Forvaltning av Nautå naturreservat.....	15
4.1	Bevaringsmål og planlagte tiltak.....	16
4.1.1	Bevaringsmål.....	16

4.1.2	Skjøtsel og andre tiltak	17
4.2	Retningslinjer for brukerinteresser	21
4.2.1	Primærnæring	21
4.2.2	Forurensing	22
4.2.3	Jakt, fiske og friluftsliv	Feil! Bokmerke er ikke definert.
4.2.4	Formidling og forskning	24
4.2.5	Bygninger og tekniske inngrep	24
4.2.6	Motorferdsel	25
4.3	Oppsyn og administrasjon	25
5	Kilder	27

-virker til Nordlands beste

Figur 1: Kart over Nautå naturreservat

1 Innledning

Nautå naturreservat ble vernet ved kongelig resolusjon av 19. desember 1997. Reservatet ligger i Evenes kommune, helt nord i Nordland fylke på privat grunn. Nautå naturreservat dekker et totalareal på ca. 410 daa, hvor ca. 70 daa er landareal (figur 1).

Formålet med vernet er å bevare et rikt våtmarksområde med naturlig tilhørende vegetasjon og dyreliv. Det er spesielt viktig å bevare områdets betydning som hekke- og trekkområde for våtmarksfugl samt det rike og spesielle plantelivet.

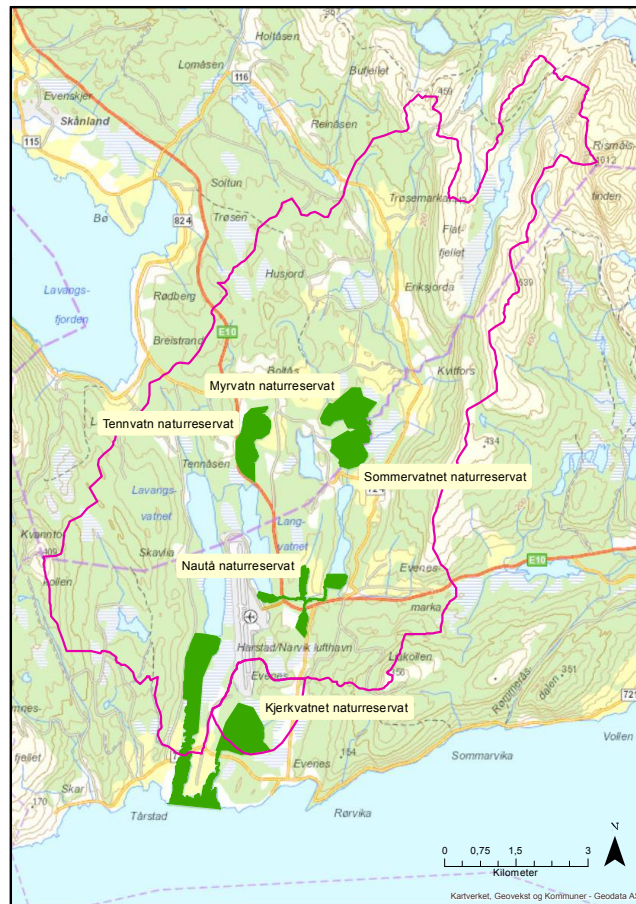
1.1 OMRÅDEBESKRIVELSE

Totalt inngår fem naturreservater i Tårstadvassdraget: Nautå, Kjerkvatnet og Sommervatnet (Nordland), samt Myrvatn og Tennvatn (Troms) (Figur 2). De 12 vatnene og de mange myrene som inngår i verneområdene utgjør en del av Tårstadvassdraget, et av de mest varierte og produktive våtmarkssystemene i Nordland og Troms.

Tårstadvassdraget er et lite

lavlandsvassdrag med et nedbørfelt¹ på 82 km² som drenerer terrenget nord for flyplassen. Flyplassen ligger mellom de to største vatnene, Lavangsvatnet og Langvatnet. Nautå naturreservat ligger i nedre del av vassdraget og inkluderer Nautåvatnet, Svanvatnet, samt sørenden av Langvatnet og Kjerkhaugvatnet (Svenskevatnet). Alle innsjøene er små og grunne og har stor vanngjennomstrømming (Holtan & Brettum 1995).

Sørenden av Kjerkhaugvatn er omkranset av bjørkeskog, samt dyrka mark og beitemark. Substratet er dominert av mudder. Tilløp fra øvre deler av vassdraget, inkludert avrenning fra store myrområder, kommer inn i nord. I sør munnar Gjertrudselva ut i innsjøen. Denne elva mottar avrenning fra jordbruksområdene i Evenesmarka. Innsjøen har utløp i sør mot Nautåkrysset. Elvesnelle og flaskestarr danner kraftige belter i verneområdet og området er nesten helt gjengrodd (Mjelde m.fl., 2012).

Figur 2: Tårstadvassdraget nedbørfelt og delteft Kjerkvatnet med utløp mot Ofotfjorden. Kilde NVE og Holtan & Brettum 1995

¹ Nedbørfelt er det landareal som bidrar med nedbør til et vassdrag.

Nautåvatn er et relativt lite vatn like nordøst for flyplassen og nord for Europavei E10. Vatnet er omkranset av bjørkeskog, noe myr og mindre arealer med dyrka mark. På det dypeste er vatnet 3.8 m. Hele søndre halvdel er grunn (under en m dyp) og med svært lite vegetasjon. Vegetasjonsbelte i vatnet består av elvesnelle og flaskestarr (Mjelde m.fl., 2012).

Svanevatn er et lite vatn rett øst for flyplassen. Nærområdene består av bjørkeskog, myr og beiteområder, samt et mindre boligområde på flyplassens område i vest. Europavei E10 krysser over utløpsområdet i nord. En liten bekk kommer fra myrområdet i sør, mens vatnet har utløp mot Nautåkrysset i nord. Vatnet er svært grunt (mindre enn 1 m dyp). Helt i sør er det noe tilgroing med torv og kantvegetasjon av flytematter med bukkeblad og myrhatt (Mjelde m.fl., 2012).

Langvatn er den nest største av vatnene i Tårstadvassdraget. Vatnet er langt og smalt med store gruntområder (mindre enn 3-4 m). Kantsonen består i hovedsak av bjørkeskog og myr. Tilløpene kommer fra Tennvatn i nord og fra Nautåvatn i sørøst, mens utløpet mot Lavangsvatn er i nordvest. Sjørenden er i reservatet og grenser til flyplassen i vest. De største beltene med elvesnelle og flaskestarr innenfor verneområdet er sør i vatnet (Mjelde m.fl., 2012).

Det meste av vassdraget ligger på kalkspatmarmor, samt noe glimmergneis ved Anfinnvatn. Marine sedimenter og kalkrik berggrunn gjør at vassdraget er naturlig næringsrikt og er årsaken til de store naturverdiene i området (Dahl-Hansen 2006).

1.2 NAUTÅ ER ET RAMSAROMRÅDE

Nautå naturreservat og de andre fire verneområdene i Tårstadvassdraget fikk status som Ramsarområde 12. november 2010 under fellesnavnet Evenes våtmarkssystem. Konvensjonen om vern av våtmarker, Ramsarkonvensjonen, trådte i kraft 21. desember 1975 med formål å beskytte våtmarksområder generelt og særlig som leveområde for vannfugler.

Etter hvert har målsetningen blitt utvidet, og omfatter i dag ivaretagelse av våtmarker både som leveområde for flora og fauna, og som viktig naturressurs for mange mennesker. Miljødirektoratet er norsk vitenskaps- og forvaltningsmyndighet for konvensjonen. Konvensjonen har i dag tre hovedpilarer som er knyttet til forvaltning av økologiske funksjoner i Ramsarområdene, bærekraftig bruk av våtmarker generelt og internasjonalt samarbeid om våtmarker.

Nautå naturreservat oppfyller følgende kriterier:

- Variert og produktivt våtmarksområde typisk for regionen
- Området inneholder sårbare planter, fugler og invertebrater.
- Området er en «hotspot» i regionen, med høy biologisk diversitet og artsrikdom
- Området er viktig for våtmarksfugl i kritiske deler av deres livssyklus

Ramsar-status innebærer at den økologiske funksjonen skal sikres gjennom bærekraftig forvaltning som bygger på beste tilgjengelige kunnskap om områdenes verdier og tålegrenser. Det skal utarbeides forvaltningsplaner for samtlige områder, og overvåking skal gjennomføres både i områdene og i tilgrensende påvirkningsområder. Hvert tredje år rapporterer medlemslandene status til Ramsarkonvensjonen og ved eventuell risiko er det krav om løpende rapportering for endringer i økologisk karakter, tilstand eller status.

1.3 NATURMANGFOLDLOVEN

Verneforskrift for Nautå naturreservat (vedlegg A) var hjemlet i naturvernloven av 1970. Den 1. juli 2009 trådte naturmangfoldloven (nml) i kraft, og naturvernloven ble opphevet. Selv om naturvernloven ble opphevet, gjelder verneforskrifter vedtatt i medhold av den inntil Kongen bestemmer noe annet (jf. nml § 77). Ett unntak er søknader om dispensasjon etter verneforskriftens generelle dispensasjonsbestemmelse (kapittel VIII). Slike søknader skal vurderes etter nml § 48.

Ved utøving av offentlig myndighet skal prinsippene i naturmangfoldlovens §§ 8-12 gi retningslinjer, og det skal fremgå av beslutningen hvordan disse prinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saken.

Dette betyr blant annet at beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig, skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger (naturmangfoldloven § 8). Videre skal generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen vektlegges. Forvaltningsplanen er utarbeidet i henhold til verneforskriften for Nautå naturreservat (Vedlegg A). Oppdaterte kartleggingsdata og innspill fra en lokal referansegruppe utgjør kunnskapsgrunnlaget. Dette fører til at forvaltningsplanen og oppfølging av denne vil være positivt for artene og naturtypene i området. Fylkesmannens vurdering er at kunnskapsgrunnlaget er tilstrekkelig for utarbeiding av forvaltningsplan for verneområdene.

Forvaltningsplanen gir nærmere retningslinjer for aktiviteter som kan tillates i verneområdene innenfor de rammer som er satt av naturmangfoldloven og verneforskrift. Samlet belastning på verneområdene er et sentralt moment ved vurdering av søknader om dispensasjoner fra verneforskrift. I forbindelse med forvaltningsplanen er det utarbeidet konkrete bevaringsmål for ulike naturkvaliteter som grunnlag for overvåking av naturtilstanden. Dette vil gi et styrket grunnlag for å kunne vurdere samlet belastning av ulike aktiviteter i området. Utarbeiding av forvaltningsplan bidrar dermed til å ivareta prinsippet i naturmangfoldloven § 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning.

Etter naturmangfoldloven § 11 skal kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet bæres av tiltakshaver. Verneforskriften legger vesentlige begrensninger på hvilke tiltak som kan gjøres i området. I dispensasjoner vil det normalt settes vilkår for å hindre eller begrense skade på naturmangfold, og tiltakshaver vil måtte dekke eventuelle kostnader knyttet til det å oppfylle vilkårene.

Prinsippet om miljøforsvarlige driftsmetoder, teknikk og lokalisering (§ 12) er blant annet relevant i forbindelse med behandling av søknader om dispensasjoner, både når det gjelder spørsmålet om dispensasjon bør gis og eventuelt hvilke vilkår som bør settes for å sikre verneverdiene. Prinsippet om beste tilgjengelige teknikker og driftsmetoder vurderes som aktuelt blant annet i forbindelse med skjøtselstiltak. Prinsippet om beste lokalisering vurderes som relevant i forbindelse med blant annet behandling av søknader om dispensasjoner, både når det gjelder spørsmålet om dispensasjon bør gis og eventuelt hvilke vilkår som bør settes (nml § 12).

1.4 HISTORIKK

1.4.1 Verneprosess

Nautå naturreservat ble vernet gjennom «Verneplan for våtmarksområder i Nordland» hvor 23 verneområder ble vedtatt 19. desember 1997. Verneplanarbeidet med kartlegginger startet allerede opp på 1970-tallet med registrering av 400 lokaliteter. I «Utkast til verneplan for våtmarksområder i Nordland fylke» fra 1985, vurderte Fylkesmannen i Nordland 32 områder som verneverdige, deriblant Nautå. Det gikk ytterligere 12 år før området ble vernet som naturreservat.

Naturreservat er den strengeste form for vern et område vernet etter den gamle naturvernloven kan ha.

1.4.2 Brukshistorie

Området i og rundt Nautå naturreservat har lenge vært bosatt og benyttet i forbindelse med landbruk, reindrift, jakt og fiske. Det har vært bosetting i områdene siden jernalderen, men det er ikke registrert noen kulturminner i umiddelbar nærhet av reservatet (www.kulturminnesok.no). Store deler av områdene rundt Nautå er preget av jordbruksdrift (se vedlegg B, fig. B2). Det er kulturpåvirket skog både sørvest for Nautåvatnet og øst for bekkeløpet mellom Svanevatnet og Nautåvatnet. Førstnevnte område er i sterk gjengroing.

Senere har området også fått betydning som trafikknutepunkt med Evenes lufthavn (Harstad/Narvik). Flyplassen har vært brukt til både sivil og militær luftfart og ligger i umiddelbar nærhet til Nautå naturreservat. Flyplassen ble etablert i 1973 og har ca. 700 000 passasjerer årlig med økende aktivitet. Flyplassen drives av Avinor. Se mere om Avinors og Forsvarets aktiviteter under kapitlene 2.3.4 og 3.3.1.

2 Dagens status

2.1 KUNNSKAPSSTATUS

Det er utført flere kartlegginger i Nautå naturreservat. På 1970-tallet startet kartlegging av våtmarker i forbindelsen med verneplan for våtmark i Nordland. Kunnskapsgrunnlaget for vern av Nautå naturreservat er sammenfattet i utkast til verneplan for våtmarksområder i Nordland fylke (Fylkesmannen i Nordland 1985).

Som et ledd i den nasjonale satsingen på kartlegging av biologisk, gjennomførte Miljøfaglig utredning en kartlegging av de mest verdifulle naturtypene i Evenes kommune (Larsen & Gaarder 2009). I forbindelse med denne kartleggingen ble store deler av Nautå naturreservat og tilgrensede arealer kartlagt etter DN-håndbok 13 (DN 2007). Miljøfaglig utredning har også kartlagt biologiske mangfold i tilknytning til flyplassen i flere omganger (Gaarder 2004; Gaarder 2010) (vedlegg B).

Tårstadvassdraget var et pilotpilotområde for Norge i startfasen av arbeidet med Vanddirektivet² tidlig på 2000-tallet og er derfor fortsatt et av de best dokumenterte vassdragene i Nordland (Størset m.fl.

² Vanddirektivet er et direktiv fra EU som setter miljømål for vannkvalitet (se vedlegg 6 for nærmere beskrivelse)

2004; Dahl-Hansen m.fl. 2014). Sammen med en rekke miljøundersøkelser gjennomført av Avinor (Breyholtz 2011), vet man i dag hvilke kilder til forurensing som finnes i vassdraget. En oversikt over undersøkelser av miljøtilstand og anadrom laksefisk før 2001 gis i Fahle & Johansen (2001).

Det har også vært gjennomført en rekke andre kartlegginger i og rundt Nautå naturreservat, blant annet viltkartlegging (Strann m.fl. 2005), restaurering av våtmarker i Norge (Larsen m.fl. 2011) og undersøkelser av vannvegetasjonen i kalksjøene i Evenes kommune (Mjelde 2004). Handlingsplanen for kalksjøer (DN 2011a) førte med seg ytterligere kartlegging av vannvegetasjon, vannkjemiske undersøkelser og undersøkelser av sedimentet (Mjelde m.fl. 2012).

For å skaffe oppdatert informasjon til utarbeidelse av denne forvaltningsplanen ble det også gjennomført en ny kartlegging av naturtyper (Fjeldstad m.fl. 2013). Denne kartleggingen ble gjennomført etter metodikken i Naturtyper i Norge (NiN)³ (Halvorsen m.fl. 2009). I arbeidet med forvaltningsplanen har også en referansegruppe bidratt med sin lokalkunnskap om området og til sammen gir dette oppdatert og god informasjon om verneverdiene i Nautå naturreservat.

2.2 VERNEVERDIER

Våtmarker er med sin rike flora og fauna biologiske supersystemer. I tillegg til å være leve- og oppvekstområde for mange dyr og planter, forsyner systemet mat til trekkfugler. Økosystemet forsyner også oss mennesker med en lang rekke tjenester deriblant rent vann, vannregulering og erosjonskontroll (Russi m.fl. 2013). Nautå naturreservat omfatter våtmark med myrsystemer og ikke minst ferskvann (innsjøer og elver), samt mindre areal med fastmark. Artsdiversiteten av vannplanter og alger er høy og med et betydelig innslag av sjeldne arter. Vassdraget er ut fra botaniske kriterier vurdert å ha nasjonal verneverdi som typevassdrag og ble vernet mot kraftutbygging i verneplan II (1980).

Kunnskapen er i hovedsak hentet fra rapporten fra Miljøfaglig Utredning (Larsen & Gaarder 2009) og det er lagt vekt på rødlista arter og naturtyper. Kart og tabell over naturtyper og arter er vist i Vedlegg B. Verdisetting av naturtypene (A, B, C) er etter DN handbok 13⁴.

Den norske rødlista 2015

Oversikt utarbeidet av ulike fagekspertter over arter som kan ha en risiko for å dø ut fra Norge. Artene plasseres i ulike kategorier.

- CR-Kritisk truet (241 arter)
- EN-Sterkt truet (879 arter)
- VU-Sårbar (1235 arter)
- NT-Nær truet (1235 arter)

www.data.artsdatabanken.no/Rodliste

³ NiN er Naturtyper i Norge og en helhetlig inndeling av norsk natur på ulike nivå (www.naturtyper.artsdatabanken.no)

⁴ Verdisettingen er tredelt: A er nasjonal/internasjonal verdi, B er regional verdi og C er lokal verdi.

2.2.1 Kalksjøer

Høyt kalsiumnivå og næringsrike bergarter gjør Tårstadvassdraget til et av de få naturlig næringsrike vassdragene i Nord-Norge og de fleste vann kan karakteriseres som mesoeutrofe⁵. De fleste vatnene i vassdraget, inklusivt alle innsjøene i Nautå naturreservat, har kalsiuminnhold på mer enn 20 mg/l og defineres derfor som kalksjøer (Mjelde m.fl. 2012). Svanevatnet er definert som en utvalgt naturtype etter naturmangfoldloven (se faktaboks om kalksjø).

Kalksjø

- Sjelden naturtype i Norge
- Svært sårbare overfor inngrep og forurensning (særlig tilsig fra jordbruket)
- Flere av lokalitetene er trolig ødelagte
- Bare et fåtall kransalg sjøer er vernet (DN 2011a)
- Kalksjø med enkelte kransalger har egen forskrift som utvalgt naturtype (UN) etter naturmangfoldloven

En kransalg sjø er en spesiell og verneverdig kalksjø, som på grunn av høy kalkutfelling i undervannsvegetasjon har store forekomster av ulike kransalgearter (*Chara*-arter). Kalksjøer finnes i fire former, hvorav to finnes i Nautå naturreservat. Langvatnet og Svanevatnet er kransalg sjøer (*Chara*-sjø) med verdi A, mens Nautåvatnet og Kjerkhaugvatn er kalkrike tjønnakssjøer med henholdsvis verdi A og C.

2.2.2 Elvepartier

Nautå naturreservat er knyttet sammen av flere elveløp, hvor elveløpet mellom Nautåvatnet og Langvatnet er kartlagt som et svært viktig bekkedrag (verdi A). Lokaliteten er et naturlig kalkrikt og samtidig relativt lite påvirket lavlandsvassdrag.

2.2.3 Myr

Rikmyrslokaliteten Langvatnet S ligger vest for utløpet av Nautåa til Langvatnet og avgrenses av Rv 833 i sør, en grøft i vest og kratt og fastmark mot E10 i øst (se figur B-1 i vedlegg B). Lokaliteten er vurdert som viktig (B) fordi det er en velutviklet rikmyr og dels ekstremrik myr. Lite areal og avskjæringa med vegen i kanten på oversiden gjør at verdien ikke settes høyere. Det er bare en liten del i nord som inngår i reservatet og delen som er utenfor verneområdet er ødelagt av utfylling. Øst for reservatet ligger en artsrik vegkant som trolig blir tilfeldig beitet av storfe. De rikeste partiene ligger øst for fylkesvegen.

Det største arealet med myr i verneområdet er sør for Svanevatnet. Dette er et mindre areal kartlagt som høymyr, hvor det ikke er registrert spesielle arter.

2.2.4 Karplanter og alger

Det ble dokumentert 29 rødlista karplantearter under naturtypekartleggingen i Evenes kommune (Larsen & Gaarder 2009). Dette er et forholdsvis høyt tall for en nordnorsk kommune og er knyttet opp mot den store naturvariasjonen og den kalkrike berggrunnen i kommunen. De fleste rødlista arter er knyttet til de kalkrike våtmarkssystemene, kalkrike strandberg, naturbeitemark og rikmyr.

⁵ **Mesoeutrof innsjøer** er middels rike på næringssalter

Både sørenden av Kjerkhaugvatnet og Nautåvatnet har gode bestander med langskuddplanten høstvasshår (NT) sammen med busttjønna. I tillegg er det bestander av flere tjønna⁶ som de nær trua artene stivtjønna (NT) og broddtjønna (NT). De to siste artene er også registrert i Langvatnet.

Tårstadvassdraget er ett av kjerneområdene for sjeldne og rødlista kransalgerarter i Nordland. Stivkrans (NT) er kartlagt i alle fire vatnene og har stor utbredelse i Svanevatnet og Nautåvatnet. Gråkrans (NT) er kun registrert med få individ i Svanevatnet. Den sårbare arten smaltaggrans (VU) finnes bare i Nautåvatnet og Svanevatnet. I tillegg er den nært trua kanadaglatkrans (NT) funnet i Kjerkhaugvatnet i 1990 (Mjelde & Brandrud 1990), men ikke ved en senere kartlegging i 2011 (Mjelde m.fl. 2012). De nært trua artene bredtaggrans (NT) og bustkrans (NT) er funnet i Langvatnet og Svanevatnet

Mange av tjønnaene og kransalgene er på den norske rødlista på grunn av omfattende eutrofiering og modifisering av vassdrag i hele landet. Artene er sårbare for endringene og har forsvunnet fra de sterkest påvirkede vassdragene.

2.2.5 Fugl

De næringsrike vatnene i Nautå naturreservat er svært viktige for andefugl og er viktige områder for næringssøk både i hekkeperioden og under myting på seinsommeren. Zoologen Alv O. Folkestad betegnet i rapport og notat til Miljøverndepartementet (1973,1975,1978) fuglefaunaen som verneverdig både i nasjonal og internasjonal sammenheng.

På grunn av verneområdets utforming er det lite areal for hekking innenfor vernegrensene og mye av hekkingen vil foregå i kantsonene til reservatet eller i andre deler av vassdraget. Et av unntakene er horndykker som legger eggene i umiddelbar nærhet til belte med vannvegetasjon. Horndykker hekker i alle vatnene i Nautå naturreservat. Den er karakterart⁷ for høyproduktiv vegetasjon. Utbredelsen av horndykker er ofte knyttet til skjermede områder med brede vegetasjonsbelter med noe glissen vegetasjon av elvesnelle. Disse områdene grenser ofte til områder med åpne vannspeil (Gaarder og Kristiansen 2009).

Folkestad kartlagte i 1973 til sammen 12 par tilknyttet verneområdet, hvor 10 av parene var knyttet til Nautåvatnet (Folkestad 1973). I 2010 ble det registrert 4 par horndykkere i Langvatnet, 4 par i Svanevatnet, 2 par i Nautåvatn og 3 par i Kjerkhaugvatnet (Bøhn m.fl., 2010). De to siste årene er det ikke registrert horndykker i Nautåvatnet. Og i 2015 ble Svanevatnet, Nautåvatnet og Langvatnet undersøkt og kun et par ble registrert i Svanevatnet (Arild Bondestad pers. med.), noe som er bekymringsverdig. Hvis man ser på hvert enkelt vatn i vassdraget er dagens bestand lavere enn det som ble registrert i 1975-80 (Frantz Sortland, pers. med.).

⁶ **Tjønna** er en slekt av vannplanter som finnes i ferskvann og brakkevann. De er flerårige urter med stilk under vann og blomster på aks over vann

⁷ **Karakterart** er arter som i form av adferd/antall setter preg på området

I tillegg til horndykker har spesielt Langvatnet, Nautå og Svanevatnet stor betydning for andefugler. Det er spesielt store bestander av toppand i verneområdet, men også gode bestander av arter som brunnakke, stokkand og krikkand. Sangsvane hekket tidligere i Svanevatnet (fram til 2012), men er de tre siste årene kun observert i forbindelse med næringsøk (Arild Bondestad, pers. med). Dette er sannsynlig en effekt av sikkerhetstiltakene ved flyplassen (se kap. 2.3.4 og 3.2).

Sjeldne arter som knekkand (EN⁸) som er sterkt truet og skjeand (VU) som er vurdert som sårbar, er jevnlig observert i alle tre vatnene. I 2013 var det mulig hekking av begge artene i Svanevatnet (Frantz Sortland pers. med.). Den nær trua arten snadderand (NT) er også observert jevnlig. I Svanevatnet er det i tillegg observasjoner av sothøne (VU) og vipe (EN) i tilknytning til vatnet (www.artsobservasjoner.no).

Hekkebestanden av knekkand i Norge er vurdert som varierende med hovedutbredelse i sørlige deler av landet og totalt kun 20 til 40 reproduserende individ. Arten er vurdert som svært truet på grunn av den lille bestanden. Bestanden av skjeand er også lav (40-200 individ) og derfor er også denne arten vurdert som sårbar i rødlista. Skjeand hekker mer spredd i landet enn knekkand. Snadderand er også sjelden, med under 250 individ på landsbasis. Evenes er helt ved nordgrensen for arten som er knyttet til grunne, næringsrike dammer (Henriksen og Hilmo red. 2015).

Også enkelte arter vadefugl hekker i området, men våtmarkssystemene har noe mindre betydning for disse (Gaarder 2010).

Det er jevnlig observasjoner av fiskemåke (NT) i alle fire vatnene og stor sannsynlighet for hekking i nærliggende områder. Fiskemåke er vurdert som nær truet på den norske rødlista, noe som i hovedsak skyldes omfattende nedgang i kyststrøkene sør for Stadt (Henriksen og Hilmo red. 2015). Det er også jevnlig observasjoner av hettemåke (VU) og dvergmåke (VU) i vassdraget og verneområdet. Dvergmåke er forholdsvis nyetablert i Norge og har hekket i vassdraget de siste årene. Arten er blant annet observert hekkende ved Svanevatnet (Frantz Sortland, pers. med.).

Både Svanevatnet, Langvatnet og Nautåvatnet benyttes i forbindelse med næringsøk for taksvale (NT), sandsvale (NT) og låvesvale. I tillegg er området viktig for næringsøkende rovfugler slik som havørn, kongeørn, vandrefalk, hønsehauk (NT) og spurvehauk (Frantz Sortland, pers. med.).

2.3 BRUK AV OMRÅDET

Dagens bruk av området og omfang av bruken omtales her. Problemer relatert til dagens bruk omtales i kapittel 3. Se også kart i Vedlegg D.

⁸ **Rødlistevurdering** (Henriksen og Hilmo (red. 2015))

2.3.1 Landbruk

Verneområdet består i hovedsak av de ulike vatna og elvestrengen. Aktuell aktivitet for reindrift og jordbruk retter seg derfor i hovedsak mot tilgrensende områder samt noe kantvegetasjon i verneområdet.

Området tilhører Grovfjord reinbeitedistrikt og hele området er kartlagt som vinterbeiteområde. I dag er det mindre beite, men beitebruken varierer over lengre tidsrom og kan øke igjen fra dagens nivå.

Jordbruk er en viktig næringsvei i området og andelen av dyrket mark i vassdragets nedbørfelt er relativt stort, selv om det har vært nedgang i antall brukere de siste årene. Innenfor grensene til naturreservatet er det ikke dyrket mark. I dag foregår det beite av melkekyr i kantsonen mellom Nautåa og Kjerkhaugen, samt at det er beite av hest i kantsonen nord for Nautåvatnet (mot Lundemo).

2.3.2 Jakt, fiske og friluftsliv

Vassdraget har gode bestander av både anadrom laksefisk og stasjonær ørret og røye. I Nautå naturreservat går grensen for anadrom fisk ved Kjerkhaugfossen og i dette området selges det fiskekort. Hoveddelen av fiske er knyttet til innløpsosen til Langvatnet og Kjerkhaugvatnet. I tillegg er det noe fiske i kulpen i Nautåa (sør for Kjerkhaugen). I Kjerkhaugvatnet foregår det også fiske fra båt.

Hovedtrekkene for elg forgår langs Nautåvatnet og Svanevatnet og flere av posteringspostene under elgjakta ligger i umiddelbar nærhet til reservatet.

Det er noe aktivitet med tilreisende ornitologer i tilknytning til det rike fuglelivet, spesielt dvergmåker og sjeldne ender som observeres årlig i vassdraget.

2.3.3 Vann, avløp og andre tekniske installasjoner

Nautå naturreservat ligger midt i knutepunktet for trafikk i hele distriktet. E10 (Harstadveien/Hålogalandsvegen) krysser reservatet nord ved utløpet av Svanvatnet og over Nautåa mellom Nautåvatnet og Langvatnet. I tillegg krysser den private veien til Kjerkhaugen ved Nautåa. I verneprosessen ble vernegrensen justert noe slik at veien over utløpselva fra Svanvatnet kunne flyttes 40 m lenger sør. Veien ble flyttet på midten av 90-tallet i forkant av vernevedtaket.

Da området ble vernet krysset kommunale og interkommunale hovedledninger for vann og avløp verneområdet på tre steder (se kart i Vedlegg D). I tillegg ble det i 2003 gitt dispensasjon for å legge ny kommunal vannledning gjennom området. Vannledningen måtte etableres på grunn av vannmangel for bosetting på Kjerkhaugen. Vannledningen ble gravd ned slik at den krysset naturreservatet gjennom Nautåa omtrent 100 m sør for Kjerkhaugvatnet. I 2014 ble det gjennomført et omfattende vedlikeholdsarbeid på vannledningen som krysser reservatet ved avkjøringen til flyplassen.

De fleste husstandene i nedbørfeltet til vassdraget er tilknyttet det kommunale avløpsnett med utslipp i Ofotfjorden (Dahl-Hansen 2004). Sanitært avløpsvann fra flyplassen, samt væske fra avisingsplattformen, er også tilknyttet dette nettet. Flyplassen har flere kulverter, deriblant en som leder ut i en liten bekk i nordøstre del av Nautå.

Det er også flere høyspentledninger som krysser naturreservatet (se vedlegg D).

2.3.4 Evenes Lufthavn (Harstad/Narvik)

I kantsonen til Svanevatnet og Langvatnet ligger Evenes lufthavn med tilgrensende militære installasjoner. En rekke veier, bygninger og andre tekniske installasjoner inngår i flyplassområdet og det har i flere omganger vært motstridende arealinteresser mellom flyplass og tilgrensende verneområder (Nautå og Kjerkvatnet naturreservat).

Som et ledd i flysikkerheten er det gitt dispensasjon til å felle henholdsvis ett, tre, seks og åtte par sangsvaner i Nautå og Kjerkvatnet naturreservat (våren 2013-2016). Den ønskede effekt er å forstyrre de øvrige sangsvanene nok til at de ville endre hekkeområde. Erfaringen så langt viser at metoden kan oppnå ønsket effekt, men det er nødvendig med erfaringer fra noen sesonger til for å kunne dokumentere dette. Avinor observerte i 2014 14 par sangsvaner med unger i området rundt flyplassen (Tennvatnet, Kjerkhaugvatnet, Nautåvatnet, Lavangsvatnet og Kjerkvatnet). I 2015 har de observert kun to par m/unger og 30 voksne svaner som ikke har vist tegn til hekking. Det har blant annet ikke vært svanehekking i Svanevatnet eller Langvatnet de to siste årene. For å få en helhetlig plan for videre tiltak og vurdering av andre løsninger er det satt omfattende vilkår for dispensasjon i 2016 (se kap. 4.1.2).

I 2012 vedtok Stortinget at lokalisering av hovedbasen for Norges nye kampfly skulle etableres på Ørlandet hovedflystasjon med fremskutt base på Evenes. Basen på Evenes skal håndtere QRA (Quick Reaction Alert) og være beredskapsbase med kontroll av luftrommene i nordområdene. QRA-beredskapet skal overføres fra Bodø til Evenes så snart Forsvaret finner det operativt forsvarlig og i takt med at F-35 flyene overtar for F-16, foreløpig beregnet til 2020-2022.

Evenes skal dessuten håndtere deler av styrkeproduksjonen, samt nasjonale og internasjonale kampflyøvelser. Det skal gjennomføres nødvendig utvikling av basen for gjennomføring av QRA-oppgavet med inntil 15 fly samtidig. Investeringene på Evenes vil omfatte etablering av tilstedevaktbygg, administrasjonsbygg og annen nødvendig infrastruktur (Bringsli 2014).

2.4 IGANGSATT TILTAK OG SKJØTSEL

Dette kapittel omhandler både skjøtselstiltak og andre tiltak som er igangsatt i verneområdet. Utfordringene rundt disse omtales i kapittel 3.

2.4.1 Informasjonstavler

Det er satt opp felles plakat for Nautå og Kjerkvatnet naturreservat ved E10 (se vedlegg D).

2.4.2 Opprydding fra flyplassen

Avinor fikk i januar 2015 tilsendt varsel om pålegg av utarbeiding av tiltaksplan med hensikt å fjerne eller begrense spredningen av PFOS, PFOA og andre PFASer. Se kapittel 3.4.3 med faktaboks.

3 Trusler mot verneverdiene

Nautå naturreservat er under press fra omkringliggende aktivitet og er dermed utsatt for mange trusler.

3.1 MENNESKELIG AKTIVITET

Det er noe ferdsel til fots i og i nærhet av verneområdet knyttet til fuglekikking og fiske. Generelt sett forstyrres fugle- og dyreliv av menneskelig aktivitet, og fugler er spesielt sårbare i hekke- og mytetiden⁹. Det er verdt å merke seg at et menneske som går i området ofte forstyrrer mere enn en bil som passerer forbi (Follestad 2012). Hovedtyngden av ferdsel er knyttet til innløpsosen til Langvatnet, Nautåa og Kjerkhaugvatnet der det foregår fiske.

Uttaket og forstyrrelse av sangsvaner i tilknytning til flysikkerheten på flyplassen (se kap. 2.3.4) virker klart negativt inn på sangsvanene i både Nautå og Kjerkvatnet naturreservat. I tillegg til økt forstyrrelse og redusert hekkesuksess hos sangsvane vil selve tiltaket sannsynligvis føre til økt forstyrrelse av andre fugler i en sårbar etableringsfase. Det vil være helt nødvendig å opprettholde sikkerheten på flyplassen og videre vurdering av bestandsutviklingen for sangsvane og andre arter på knyttes til Tårstadvassdraget som en helhet.

Plasseringen av den fremskutte QRA-basen vil føre til økt lufttrafikk over naturreservatet og det er også stor risiko for at den sivile trafikken kommer til å øke i fremtiden. Forsvaret har i forbindelse med den nye hovedflybasen på Ørlandet kartlagt effekten av støy fra jagerfly på storfe og skal i tillegg utrede konsekvensene for blant annet fuglelivet (Forsvarsbygg 2013; Forsvarsbygg 2014).

Fra 1.mai 2015 kom luftambulansetjenesten i gang med drift av sin helikopterbase på forsvarets område. De leier bygg av Forsvarsbygg frem til 1. juni 2018 og har innen den tid planer om å etablere seg i et eget bygg i tilknytning til den sivile del av flyplassen. Av menneskeskapte forstyrrelser fra luften er det helikopter som er mest omfattende for fuglelivet (Follestad 2012).

3.2 FREMMEDE ARTER

Det er observert mink ved utfyllingen i Stuneosen, noe som gjør det svært sannsynlig at arten også finnes oppover i vassdraget. Mink utgjør en stor trussel for fuglelivet, dette gjelder spesielt for bakkehekkende sjøfugl og horndykker (DN 2011b).

Nord for utløpet av Langvatnet (mot E10) og vest for Svanevatnet er det kartlagt hagerips. Hagerips har svært høy risiko for spredning, men dette er knyttet til hybridisering med stedeagne arter. Det er ikke fare for fortrenging av stedeagne arter eller andre kjente skadevirkninger (www.artsdatabanken.no). Dette betyr at faren for negativ påvirkning på verneverdiene er svært liten.

Vest for Svanevatnet grenser verneområdet til et gammelt granplantefelt. Det er ønskelig å holde plantefelt og spredning av planter utenfor verneområdene. Gran etablerer ofte en tett bestand og vil endre jordsmonnet. Det er derfor fare for negativ påvirkning på verneverdiene ved spredning av gran

⁹ **Myting er** når fugler skifter fjærdrakten sin. Hos mange andefugler skjer dette over en kort periode på høsten

fra plantefeltet selv om berørt areal vil være lite. Rett vest for feltet med hagerips ved Langvatnet var det tidligere et gammelt granplantefelt som nylig er hugd ut.

3.3 TEKNISKE INNGREP

Miljødirektoratet har utarbeidet en veileder for behandling av utbyggingssaker som kan berøre Ramsarområder og andre vernede våtmarksområder (Miljødirektoratet 2013).

3.3.1 Utvidelse av Evenes lufthavn (Harstad/Narvik)

Planlagt utvidelse av flyplassen knytter seg til potensiale for videre økning av antall reisende, nedleggelse av Narvik flyplass og Forsvarets planer om ny framskutt jagerflybase. Det er bestemt at 10 % av Luftforsvarets øvingsaktivitet skal være knyttet til Evenes. Den eksisterende reguleringsplanen for området er fra 1993 og Avinor har i møte med kommunen anbefalt omregulering av hele området. I forhold til Nautå naturreservat er det ikke planlagt inngrep innenfor grensene til verneområdet, men i kantsonen ved Langvatnet. Utbygging av kantsonen vil etter all sannsynlighet påvirke områdets betydning for hekkende og trekkende fugl og vil også måtte vurderes etter § 49 i naturmangfoldloven (se mer i innledningen til kapittel 4).

Avinor har fått kartlagt det biologiske mangfoldet i tilknytning til flyplassen og resultatene viser flere viktige naturtyper, rødlistearter og prioriterte viltområder (Gaarder 2010; Gaarder 2004). Rapportene gir forvaltningsråd for de kartlagte områdene.

3.3.2 Hålogalandsvegen (E10)

Statens vegvesen har sammen med Kommunal- og moderniseringsdepartementet fastsatt planprogram for utbedring av Hålogalandsvegen. Hensikten med prosjektet er å bedre fremkommeligheten og redusere reisetiden mellom Sortland, Harstad og Evenes (E10/rv.85/rv.83). Reguleringsplanen er ikke ferdig, men foreløpig vil E 10 krysse Nautåa i samme trase som tidligere.

De tidligere veitraseene som krysser tilløpsbekken nord for Svanevatnet har basert seg på veifyllinger som har påvirket våtmarkssystemet. Statens Vegvesen planlegger derfor å la nye trase krysse verneområdet i bru. Dette, sammen med fjerning av gamle veifyllinger, vil gi økt kvalitet for verneområdet.

Planene må også vurderes av Miljødirektoratet i tilknytning til verneområdets status som Ramsarområde. Reguleringsplanen er planlagt vedtatt ved utgangen av 2016.

3.4 FORURENSING

Forurensingen i Nautå naturreservat kommer i hovedsak fra avløp fra bosetting, landbruk og Evenes lufthavn. **Tabell F-1** i Vedlegg F gir en historisk oversikt over tilstandsklassifisering av Langvatnet i perioden 1989 til 2013, mens tabell F-2 gir en oversikt over alle vannforekomster og påvirkninger i Nautå naturreservat i 2013. Tilstandsklassifiseringen av Tårstadvassdraget er ikke oppdatert i forhold til de siste rapportene i forhold til avisingsvæske og PFAS, noe som sannsynlig vil påvirke samlet tilstandsvurdering av Langvatnet.

3.4.1 Ulykke langs E10

E10 går både over og langs kantsonen til Nautå naturreservat. Det vil være en reel trussel for forurensning i forbindelse med eventuelle ulykker.

3.4.2 Landbruk og bosetting

Tidligere undersøkelser har vist at deler av Tårstadvassdraget har vært påvirket av avrenning fra landbruket og kloakk. Tilførslene av næringssalter har i perioder vært forholdsvis store med negative eutrofieringseffekter¹⁰ som resultat (Dahl-Hansen m.fl. 2014). Dette medfører blant annet redusert vannkvalitet og endrede lysforhold, noe igjen utgjør en trussel for kransalger. Spesielt de store artene som forekommer på dypt vann (DN 2011a) blir påvirket. Et eksempel er bredtaggkrans som er registrert i Svanevatnet og Langvatnet (Tabell B-3). Derfor er videre overvåking av området anbefalt (Dahl-Hansen 2004).

Landbruk har tidligere vært den største kilden til forurensning, hvor husdyrgjødsel og avrenning fra siloer har vært de viktigste elementene (Holtan & Brettum 1995). En annen uheldig effekt av slik forurensning er oksygentap, noe som ble påvist i Langvatnet i perioden 2003-2009 (Weideborg 2009). Dette skyldtes i hovedsak landbruksavrenning sommerstid, men også avisingsvæske fra flyplassen om vinteren.

Overvåkingen fra 2013 viser god økologisk tilstand i de fleste vannforekomstene i Tårstadvassdraget. Unntakene er i hovedsak i de øvre delene av vassdraget der landbruk og spredte avløp fortsatt forurenser og gir dårligere tilstand for flere vatn og elver (Dahl-Hansen m.fl. 2014).

Nautåvatnet er hovedsakelig omkranset av lauvskog og dyrket mark (grasproduksjon). Det er dyrket areal langs hele østre side av vannet og noe i nordenden. Resultater fra den seneste overvåking tyder på at tilførsler av næringssalter fra jordbruk og bosetting ikke skaper et overgjødslingsproblem (Dahl-Hansen m.fl. 2014).

Langvatnet får de største belastningene fra landbruksavrenning (Dahl-Hansen m.fl. 2014). Tilførslene kommer hovedsakelig fra de øvre delene av vassdraget. I tillegg mottar vannet betydelige mengder avisingsvæsker fra flyplassen. Disse tilførslene har vært antatt å bidra betydelig til den generelle forurensningssituasjonen (Dahl-Hansen 2004) og kan være årsaken til oksygensvinn som oppstår enkelte år (Weideborg 2013). I en undersøkelse i 2012 var fortsatt konsentrasjonen av fosfor høy i bunnsedimentet i Langvatnet (Mjelde m.fl. 2012).

Svanevatnet er dårlig kartlagt i forhold til forurensning. Vatnet er en lite, grunt og ligger i ei bakevje til hovedvassdraget. Her er det påvist høy belastning av nitrogen, noe som kan skyldes avrenning fra flyplassen og jordene i øst (Mjelde m.fl. 2012).

¹⁰ **Eutrofisering** er økt tilførsel av næringssalter til vatn. Fosfor er en av de viktigste stoffene som forårsaker eutrofisering. Kilden til fosfor er i hovedsak kloakkutslipp og avrenning fra landbruket

Kjerkhaugvatnet har god kantvegetasjon mellom dyrket mark og vann, men i øvre del av utløpselva går dyrket areal helt ned til vannkanten. Her er det også en del beite av storfe. Resultater fra den seneste overvåking tyder på at tilførsler av næringssalter fra jordbruk og bosetning ikke skaper et overgjødslingsproblem (Dahl-Hansen m.fl. 2014).

Avrenning fra landbruket er redusert de siste årene på grunn av lavere aktivitet og nedleggelse av bruk og i dag er det i hovedsak Langvatnet som fortsatt har belastning fra avrenning. Kommunen påpeker at avløp fra husholdninger med egne avløpsledninger, samt lekkasjer fra det kommunale nettet trolig er viktigere kilder til forurensing i dag enn avrenning fra landbruket. Det gjenstår fortsatt kartlegging av dette, se kapittel 4.1.2.

3.4.3 Evenes Lufthavn (Harstad/Narvik)

Avisingsvæske: Det er utfordringer knyttet til avisingsvæske for fly, samt væsker for baneavising. Det benyttes henholdsvis glykol og formiatholdig væske. Begge kjemikaliene er lett nedbrytbare og ikke farlige i seg selv, men nedbrytingen forbruker oksygen. Effekten av slik forurensing kan være oksygenfrie bunnforhold (ofte på grunt vann), samt svart og illeluktende bunnsediment. Dette vil forsterke biologisk nedbryting under isen på våren som også reduserer oksygenmengden og det fører til lekkning av fosfor fra sedimentene. Dette er sannsynligvis det som skjer i Langvatnet enkelte år.

Flyavising foregår i dag på en dedikert plattform og brøytet snø samles på deponi (Gaut & Egede-Nissen 2013). Avrenning fra flyplassområdet samles opp og transporteres ut i Ofotfjorden gjennom det kommunale avløpsnett. Ved store nedbørsmengder tilføres likevel fortsatt store mengder avisingsvæske til Langvatnet, spesielt fra banen. Disse tilførselene har bidratt betydelig til den generelle forurensningssituasjonen i vatnet (Dahl-Hansen m.fl. 2014). Videre overvåking vil kunne avklare forholdene nærmere.

PFAS: I 2012 ble det funnet PFAS-forbindelser i grunnen rundt flyplassen knyttet til to tidligere brannøvingfelt. PFAS-er blir benyttet i brannskum og et av dem, PFOS, ble forbudt i 2007. PFOS brytes svært langsomt ned i det ytre miljø, akkumuleres i mennesker og dyr og har alvorlige helse- og miljøskadelige effekter. PFOS ble utfaset fra brannøvingfeltene allerede i 2001. Hovedgrunnen til de fortsatt høye nivåene er blant annet at PFOS bindes opp i tilgrensende myrområder og slippes ut i vassdraget over tid (Breyholtz 2012).

Fakta om PFAS-er

- Per- og polyfluoreerte alkylstoffer (PFAS-er) er del av en stor gruppe organiske, fluorholdige kjemiske forbindelser.
- Totalt finnes det flere hundre forskjellige stoffer og det utvikles stadig nye.
- Fram til nå har PFOS og PFOA vært mest i fokus, og begge er strengt regulert i Norge.
- Ny informasjon viser at også flere stoffer i denne gruppen er svært miljøskadelige
- Det ble i fra 1978 til 2001 spredd 1890 kg PFOS i tilknytning flyplassen og det ligger igjen 20-80 kg PFOS i dag

Kilde: miljøstatus.no og Kaasa 2015

Konsentrasjonen av PFAS er påvist å overskride grensene for god tilstand for ørret og røye i Kjerkvatnet, Langvatnet og Lavangsvatnet og for noen arter i marint miljø (Kaasa m.fl. 2015). For Nautå naturreservat gjelder dette spesielt Langvatnet (Gaut & Egede-Nissen 2013).

Mattilsynet har gått gjennom data fra fisk fanget i 2013 og konkluderer med at mattryggheten ved Evenes er ivaretatt. På bakgrunn av fremlagte analyser fra 2013 er det ikke grunnlag for kostholdsråd for ferskvannsfisk eller sjømat på grunn av innhold av PFOS. Det terrestre økosystemet rundt Evenes lufthavn er rikt og sannsynlig vil dyregrupper som gnagere, hjortedyr, rovfugl og andre fuglearter være mottakere av forurensingen via næringskjeden. Med utgangspunkt i gjennomførte målinger, og med utgangspunkt i internasjonal litteratur, konkluderer Kaasa m.fl. (2015) med at det ikke er grunnlag for å fastslå at forurensingen av PFAS fra Evenes lufthavn gir uheldige økologiske konsekvenser, men det kan heller ikke utelukkes.

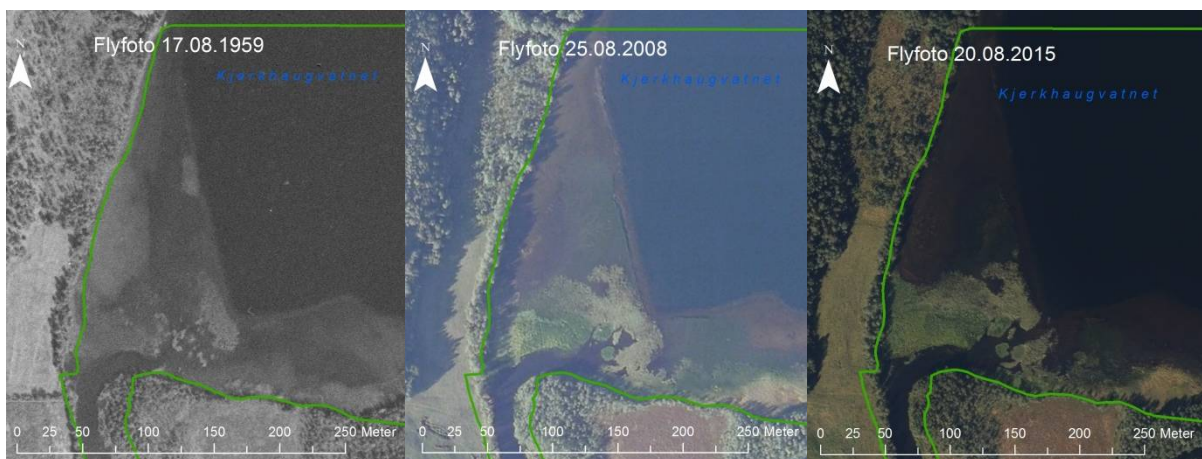
Norges forskningsråd har finansiert et prosjekt som skal se på effekten av punktutslipp av PFOS ved norske flyplasser. Evenes er valgt ut til prosjektet fordi de høyeste verdiene er målt her. Innsamling av egg foregikk i 2013 og 2014 utenfor verneområdene, men analysene er ikke publisert enda.

I tillegg til PFAS, som kommer fra aktivitet på lufthavnen, er det også andre mulige kilder til PFAS i området. Forsvaret har aktivitet rett øst for terminalområdet til lufthavnen. I tillegg er det tre avløpsanlegg med utslippspunkt til marint miljø innenfor undersøkelsesområdet (Kaasa m.fl., 2015).

Olje: Det har blitt registrert oljeutslipp ved flyplassen som ikke ble fanget opp av eksisterende oljeutskillere, men problemet skal være løst (Gaut & Egede-Nissen 2013).

3.5 GJENGRØING

På bakgrunn av den oppfattende tilførselen av næringsalter til verneområdet (se forrige kapittel) har det blitt rapportert om gjengroing av vatnene. Flyfoto viser at det i hovedsak er i uløpet av Kjerkhaugvatnet og i Langvatnet det er problemer med gjengroing (se vedlegg H). Her er det tydelig at enkelte områder har fått fastere vegetasjonsdekke. For Kjerkhaugvatnet har den største endringen skjedd fram til 2008. Dette sammenfaller med perioden med mye forurensing i vassdraget (se forrige kapittel). For Langvatnet er det tydelig at dette fortsatt er et problem.

Figur x. Flyfoto viser gjengroing ved utløpet av Kjerkhaugvatnet i Nautå naturreservat fra 1959 fram til 2015. Alle bildene er tatt i slutten av august. For flere bilder se vedlegg G.

4 Forvaltning av Nautå naturreservat

Verneforskriften danner rammene for hva som er tillatt innenfor Nautå naturreservat. I dette kapittelet vil aktuelle bestemmelser i verneforskriften knyttes opp mot de ulike brukerinteressene. Det henvises i teksten til kapitler i verneforskriften. Det er Fylkesmannen i Nordland som er forvaltningsmyndighet for Nautå naturreservat. Hele verneforskriften kan leses i Vedlegg A.

Miljødirektoratets rundskriv om forvaltning av verneforskrifter (Miljødirektoratet 2014) og Klima- og miljødepartementets veileder om naturmangfoldloven kapittel II vil være veiledende for forvaltningsmyndigheten (Klima og miljøverndepartementet 2016). I tillegg har Miljødirektoratet skrevet en veileder for behandling av utbyggingssaker som kan berøre Ramsarområder og andre vernede våtmarksområder (Miljødirektoratet 2013).

Forskrifter gitt med hjemmel i naturvernloven og naturmangfoldloven gjelder ikke for virksomhet utenfor vernegrensene. Det er derfor viktig at grunneiere, kommuner og andre offentlige og private instanser forvalter tilgrensende områder på en slik måte at ikke verneverdiene innenfor et verneområde blir forringet (naturmangfoldloven § 49). Dette er særlig viktig i vassdrag. Der vil tiltak oppstrøms i stor grad kunne gi skadevirkninger nedover i vassdraget.

4.1 BEVARINGSMÅL OG PLANLAGTE TILTAK

Overvåkning av verneområder i Norge skal foregå på to ulike nivå.

1. Nasjonalt nivå. Det skal være relativt detaljert og gi kunnskap over tid om utvikling i ulike naturtyper.
2. Lokalt nivå. Der skal det utarbeides enkle overvåkningsprogram for utvalgte verneområder. Disse overvåkningsprogrammene skal fokusere på konkrete bevaringsmål¹¹ og knyttes til aktuelle trusler inne i verneområdene (kapittel 4.1.1 og Vedlegg C).

Av naturmangfoldloven § 47 går det frem at forvaltningsmyndigheten har hjemmel til å utføre ulike typer av skjøtsel (f.eks. fjerning av fremmede treslag eller restaurering etter naturinngrep) og tiltak (f.eks. grensemerking). Det går videre fram at grunneier/rettighetshaver skal varsles om tiltak og få tilbud om å utføre egnede tiltak¹² på egen eiendom. Hvis skjøtsel skal skje i regi av andre enn Fylkesmannen må de ha dispensasjon fra verneforskriften.

4.1.1 Bevaringsmål

Det er satt tre bevaringsmål for Nautå naturreservat. For utfyllende informasjon se Vedlegg C.

¹¹ Bevaringsmål skal være målbare og fungere i praksis. Det er derfor viktig at bevaringsmålene som fastsettes ikke stiller for store eller urealistiske krav til innsats og målemetode.

¹² Det vil være etter visse kriterier som for eksempel egnet kompetanse og utstyr til aktuelt tiltak

Tekniske inngrep

Det er et omfattende trykk på arealene i verneområdet som ligger i nærhet til flyplass og E10. Verneområdet har ikke noe buffersoner mot vannspeilet og eventuelle nye inngrep vil redusere verneverdiene.

Fremmede arter

Det er ikke funnet fremmede arter i elver og innsjøer i Tårstadvassdraget (Mjelde m.fl. 2012). Gjennom NiN-kartlegging ble det derimot funnet hagerips og gran i kantsonen til verneområdet både nord for utløpet av Langvatnet og vest for Svanevatnet (Figur B-2). Målet vil være å hindre naturlig spredning av disse artene inn i verneområdet.

Regionalt viktig art

Horndykker er en karakterart for hele vassdraget og hekker i alle vatnene i reservatet. Arten er avhengig av nærhet til åpent vannspeil og kan være en god indikator i forhold til gjengroing (Gaarder og Kristiansen, 2009). Horndykker hekker helt i vannkanten og er også sårbar for aktivitet i området, både i forhold til ferdsel og arealinngrep. De siste årene har utviklingen vært negativ, spesielt i Nautåvatnet. Det er derfor ønskelig å overvåke horndykker årlig. Nærmere metodikk er beskrevet i vedlegg C og i rapport med metodiske vurderinger for kartlegging av horndykker (Bøhn m.fl. 2010).

Det er vanskelig å konkludere i forhold til trusler hvis ikke hele bestanden er kjent. Derfor burde overvåking av horndykker i Nautå naturreservat sees i sammenheng med resten av Tårstadvassdraget og overvåking burde være knyttet til hele vassdraget. Det vil likevel være indikasjon på negativ påvirkning i verneområdet når arten forsvinner fra en eller flere av vatnene slik som Nautåvatnet.

4.1.2 Skjøtsel og andre tiltak

Som listet i kapittel 3 er det mange trusler mot verneverdiene i Nautå naturreservat. Enkelte av tiltakene som er aktuelle i området vil følges direkte opp av forvaltningsmyndighet (se samlet tiltaksbeskrivelse med kostnadsoverslag i Vedlegg E), mens andre må følges opp av Avinor og Evenes kommune gjennom Vanndirektivet.

Overvåking av vannkvalitet

For å sikre en god forvaltning av Nautå naturreservat er det nødvendig å inkludere hele nedbørfeltet i oppfølgingen. Overvåking av vannkvalitet må skje i samarbeid med fylkeskommunen i Nordland som har ansvaret for regional plan for vannregion Nordland¹³ gjennom Vanndirektivet. For å opprettholde et velfungerende våtmarkssystem må vannkvaliteten være god. Det er samtidig et mål å hindre utstrakt gjengroing av viktige hekke- og beiteområder. Tilstandsvurdering og overvåking av eutrofiering er komplisert og kostnadskrevenende. I løpet av de nærmeste årene vil det være på plass en nasjonal overvåking gjennom Vanndirektivet som blant annet vil prioritere viktige naturvernområder.

¹³ www.vannportalen.no

Avinor utfører i tillegg overvåking av vannkvalitet i tilknytning til flyplassen. Tilførsel av næringssalter, samt tilstandene i innsjøene undersøkes på ulike tider av året. Se Vedlegg F for oversikt over utvikling i tilstandsklassene for Langvatnet. I Langvatnet vil det være viktig å følge opp de høye konsentrasjonene av fosfor i sedimentene (Mjelde m.fl. 2012).

Tiltak mot forurensing

I henhold til EUs vanndirektiv, vannforskriften og nylig vedtatt regional plan for vannforvaltning i vannregion Nordland (2016-2021) med tilhørende tiltaksprogram, er det generelle miljømålet for alle vannforekomster minst god økologisk og vannkjemisk tilstand innen 2021. Det betyr at det må gjennomføres tiltak for å kunne få Tårstadvassdraget opp på god tilstand og de fleste tiltakene vil skje i de øvre delene av vassdraget (se kap. 3.4.2). Det er derfor fastsatt en rekke tiltak knyttet til landbruk og spredte avløp¹⁴. Det er kommunene, i dette tilfelle Evenes og Skånland, som er ansvarlig sektormyndighet i forholdt til landbruk og spredte avløp og som må få gjennomført tiltak sammen med aktuelle gårdbrukere. En forbedring av miljøtilstanden i den øvre delen av vassdraget vil også ha effekt lenger ned i vassdraget og vil sannsynlig forbedre tilstanden i Langvatnet ytterligere.

Landbruket har flere støtteordninger som kan bidra til å ivareta verneverdiene, for eksempel SMIL-midler og andre regionale miljøtilskudd.

For Langvatnet er det viktig at tilstanden følges tett opp videre (se forrige kapittel) og at Avinor vurderer tiltak for å redusere tilførsel av avisingsvæske kontinuerlig. Avinor er i dialog med Miljødirektoratet for å finne permanente løsninger (renseanlegg eller tildekking). I januar 2015 har Avinor fått tilsendt varsel om pålegg om utarbeidelse av en tiltaksplan for PFAS-forurenset grunn og Avinor har nå sent arbeidet med å lage tiltaksplan ut på anbud.

Gjengroing

Bruk av flyfoto kan gi gode indikasjoner på endring i tilførsel av næringssalter (se kap. 3.5). I tillegg vil selve gjengroingen endre de økologiske forhold i vatnene og gjøre de mindre attraktive for våtmarksfugl og andre arter. Den positive endringen av vannkvaliteten i vassdraget tilsier at gjengroing vil være et mindre problem framover enn det har vært tidligere. Samtidig er forholdene i Langvatnet fortsatt ikke optimale og det vil være ønskelig å benytte omløpsfoto til en videre overvåking av området (se fig. G-3). Hvis tilførselen av næringssalter og dermed gjengroingen fortsetter i vatnet må det vurderes fysiske tiltak (i tillegg til tiltak mot forurensing).

Retningslinjer for skjøtsel

- Skjøtsel skal skje i samarbeid med Fylkesmannen og SNO
- Skjøtsel gjennomføres i utgangspunktet i perioden 15. august til 15. mars for å unngå forstyrrelser i hekke- og myteperioden
- Skjøtselstiltak skal ikke hindre ferdsel i området

¹⁴ www.vann-nett.no

Vilkår ved skadefelling av svaner

Videre beskrivelse av tiltak finnes i kapittel 2.3.4 og 3.1. Vilkårene er listet i dispensasjon til Avinor i 2016.

- Dispensasjonen gjelder kun dersom Avinor ser det som helt nødvendig å felle fuglene av hensyn til flysikkerheten på Harstad/Narvik lufthavn, Evenes, og etter at alle andre tiltak som med rimelighet kan forventes for å redusere faren er gjennomført.
- Dispensasjonen gjelder fram til 20. mai, såfremt svanene ikke har lagt seg på reir for å legge egg. Når sangsvanene har lagt seg på reir må arbeidet umiddelbart opphøre.
- Fylkesmannen ønsker å få tilsendt en skriftlig rapport etter endt felling, der Avinor beskriver hvordan årets uttak ble gjennomført (tid og sted for hvert uttak). I tillegg skal den inneholde hvilke fellingsmetoder som er benyttet og hvilke tiltak for skremming som er gjennomført i forkant av fellingen.
- Videre skal rapporten inneholde en oversikt over hvor det er råk sør i Langvatnet og ved elveosen sør i Lavangsvatnet, dato for når råkene åpnes og størrelsen på disse (med UTM-posisjoner og et oversiktskart). Rapporten skal også inneholde beskrivelse av hvilke arter som observeres i råkene ved skadefelling og hvilke råker svanene oftest trekker fra når de flyr over rullebanen.
- Fylkesmannen ønsker at Avinor modellerer utslippene av avisningsvæske slik at vi kan sammenligne utslippene med plassering av råk i Langvatnet. Rapporten skal inneholde kart med oversikt over influensområde
- Fylkesmannen ønsker en ny vurdering fra Fly/Fugl-kontoret, der fagfolk med ornitologisk kompetanse vurderer effekten på sangsvanebestanden i regionen etter fire års felling, mulig forstyrrelse av andre arter som benytter råkene og videre anbefalinger for tiltak av hensyn til flysikkerheten på lufthavna
- Fylkesmannen ønsker en ny vurdering av muligheter for alternative tiltak utenfor reservatene, (som f.eks. skremming/ føring for avledning/flytting av foretrukket lokalitet for opphold)

Kartlegging av våtmarksfugl

I likhet med andre arter er våtmarksfugl avhengige av gunstige forhold i hele sine leveområder for å kunne opprettholde levedyktige bestander over tid. Naturmangfoldloven har fokus på at en skal se artene og artenes leveområder i sammenheng. Siden Nautå naturreservat er en mindre del av Tårstadvassdraget vil det være vanskelig å fastsette bevaringsmål for hekkebestander av våtmarksfugl. Overvåking av arter innenfor verneområdet vil ikke fange opp hele bestanden, og bestanden vil påvirkes av faktorer utenfor vernegrensen. Likevel er det enkelte arter som har vært knyttet til samme lokaliteter i verneområdet over lang tid, og som i stor grad har faste hekkelokaliteter. Omfang og lokalisering av disse artene er viktig for forvaltningsmyndigheten og det vil derfor være aktuelt å kartlegge bestanden av våtmarksfugl hvert 10 år.

Kartlegging av kransalger

Tilstanden for vannvegetasjonen i Nautå naturreservat er god eller meget god (figur F-2). Videre overvåkingen av kransalger bør skje samlet for hele Tårstadvassdraget og i regi av handlingsplan for kalksjøer (DN 2011a).

Uttak av mink

Sannsynligvis er det en bestand av mink i vassdraget, noe som vil det være negativt for hekkende fugl. Handlingsplan mot mink slår fast at fjerning av mink på lokaliteter på fastlandet ikke vil være gjennomførbart. Det vil likevel være ønskelig å holde bestanden av mink på lavest mulig nivå og derfor bør det vurderes å gi tilskudd til fangst av arten.

Informasjon

Siden verneområdet ligger i umiddelbar nærhet til vei, flyplass og bebyggelse er det behov for mer informasjon. Det er aktuelt å plassere en ny tavle i nærheten av innløpsosen til Langvatnet og ved den nye veien som går inn til snuplass på vestsiden av Nautåvatnet. For tavle etableres må det gjøres avtale med grunneier.

4.2 RETNINGSLINJER FOR BRUKERINTERESSER

Verneforskriften danner rammene for hva som er tillatt innenfor Nautå naturreservat. I dette kapittel vil aktuelle bestemmelser i verneforskriften knyttes opp mot de ulike brukerinteressene. Det henvises i teksten til kapitler i verneforskriften. Hele verneforskriften kan leses i Vedlegg A.

Det er særlig noen kapitler i verneforskriften som har betydning:

- I kapittel III beskrives verneformålet. I Nautå naturreservat er verneformålet å bevare et viktig våtmarksområde med naturlig tilhørende vegetasjon og dyreliv. Det er spesielt viktig å bevare områdets betydning som hekke- og trekkområde for våtmarksfugl samt det rike og spesielle plantelivet
- I kapittel IV går det frem hvilke bestemmelser som gjelder for reservatet, her er det opplistet hvilke aktiviteter som ikke er tillatt innenfor reservatet
- I kapittel V går det frem hvilke aktiviteter som er unntatt bestemmelsene i kapittel IV
- I kapittel VI går det frem hvilke aktiviteter det kan gi tillatelse til etter søknad
- Aktiviteter som er forbudt gjennom bestemmelsene i kapittel IV og ikke er nevnt i kapittel V eller VI, er i utgangspunktet forbudt. Det kan gis dispensasjon etter at søknaden er vurdert i henhold til naturmangfoldloven § 48 (se vedlegg H.2)

4.2.1 Primærnæring

Reindrift

Nautå naturreservat ligger innenfor Grovfjord reinbeitedistrikt og skal kunne benyttes til reindrift i henhold til reindriften. Verneforskriften åpner ikke for motorferdsel i forbindelse med reindrift og det må søkes dispensasjon i henhold til naturmangfoldloven § 48.

Jordbruk

All vegetasjon i vann og på land er fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse (kapittel IV, punkt 1). Det betyr at det blant ikke er åpning for rydding av kratt og annen kantvegetasjon innenfor verneområdet. Kantvegetasjon har mange positive effekter og funksjoner for dyre- og plantelivet i Nautå naturreservat. Den motvirker graving/erosjon langs elvebreddene og fungerer som et rensefilter mot avrenning og tilførsel av forurensning. Verneforskriften åpner heller ikke for nydyrking, skogplanting eller innføring av nye plantearter.

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for utmarksbeite eller utmarksslått. Det kan være likt omfang som på vernetidspunktet eller som det har vært tidligere (kapittel V, punkt 2). På grunn av utformingen av verneområdet er det i liten grad aktuelt med beite innenfor vernegrensen. I siste kartlegging ble det kun registrert noe beite langs Nautåa (se figur B-2).

I kapittel IV, punkt 3, er det listet opp tiltak som ikke må iverksettes fordi de kan endre de naturgitte forhold. Noen av disse punktene berører jordbruksdrift, slik som forbud mot drenering, gjødsling og bruk av kjemiske bekjempningsmidler. Oppstillingen er ikke uttømmende. Tilgrensende landbrukseiendommer kan etter søknad få tillatelse til å lede dreneringsvann ut gjennom vassdraget i henhold til kapittel VI, punkt 4. Det vil være viktig at utledningen gjennomføres slik at ikke tilgrensende våtmark dreneres. Bruk av rør vil være ett eksempel.

Avrenning fra landbruket og andre typer av aktiviteter utenfor reservatet kan påvirke verneverdiene innenfor. Verneforskriften har små virkemiddel mot slike påvirkninger, selv om det kan få store

konsekvenser for verneverdiene. Naturmangfoldloven § 49 gjelder tillatelse til virksomhet som kan innvirke på verneverdiene i et verneområde. I slike saker skal verneverdiene tillegges vekt ved avgjørelse om det bør gis tillatelse og ved fastsetting av vilkår.

I de tilfellene der tillatelse allerede er gitt må utfordringene løses gjennom frivillige tiltak i landbruket, forskrift om organisk gjødsel, plan- og bygningsloven og vanndirektivet. Landbruket har flere støtteordninger som kan bidra til å ivareta verneverdiene, for eksempel SMIL- midler og andre regionale miljøtilskudd. Evenes kommune er lokal forurensningsmyndighet etter gjødselverforskriften i forhold til gjødsling av grunn og avrenning fra silo og gjødsellagre.

Bufehund/gjeterhund

Det er ikke åpnet for bruk av hund i verneforskriften. Hvis det er behov for å bruke gjeterhund i reservatet må det søkes forvaltningsmyndigheten om tillatelse (se vedlegg H). Hensynet til hekkende og trekkende fugler vil være av stor betydning hvis bruk av bufehund i reservatet skal vurderes.

4.2.2 Forurensing

Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold, som for eksempel ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensingstilførsler, gjødsling og bruk av kjemiske bekjempningsmidler (kapittel IV, punkt 3). Dette er ikke til hinder for å lede dreneringsvann gjennom vassdraget i eksisterende dreneringskanaler.

Evenes kommune har som ansvarlig forurensningsmyndighet oversikt over avløpsanlegg samt renseanlegg. Evenes kommune har også myndighet etter gjødselverforskriften i forhold til å hindre gjødsling av grunn og avrenning fra silo og gjødsellagre. Verneforskriften er ikke til hinder for reparasjoner og vedlikehold av de kommunale og interkommunale vann- og avløpsledningene som krysser verneområdet. Det er også tillatt med motorferdsel i forbindelse med dette arbeidet (kapittel V, punkt 7).

Forsøpling er ikke tillatt. Forsøpling er generelt forbudt i henhold til forurensingslovens § 28 og der den som har forsøplet er kjent, har han ansvar for nødvendig opprydding. Hvis den som har forsøplet ikke er kjent er det grunneier som er ansvarlig. Evenes kommune er forurensningsmyndighet for oppfølging av forsøplingsaker og saker om ulovlig lagring av brukte gjenstander.

4.2.3 Jakt

I utgangspunktet er dyrelivet, herunder fuglenes reir og egg, fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse. Det er ikke tillatt med jakt, fangst og bruk av skytevåpen innenfor verneområdet. Dette gjelder også om jegeren selv står utenfor verneområdet og skyter på vilt innenfor vernegrensene. Utsetting av vilt er ikke tillatt (kapittel IV, punkt 2). Det er lokalt ønske om å kunne jakte på småvilt i reservatet, men dette strider mot formålet med vernet og Fylkesmannen vil ikke foreslå å endre verneforskriften på dette punktet.

Disse bestemmelser er ikke til hinder for jakt på hjortevilt og fellefangst av mink. Jakt og fangst forutsettes gjennomført i tråd med viltlovens bestemmelser (kapittel V, punkt 3). Fellefangst av mink er ikke søknadspliktig. Fangst av mink anses som et positivt tiltak, da mink kan gjøre betydelig skade på fuglelivet. Det er likevel ønskelig for forvaltningen å ha kjennskap til hva som fanges i reservatet.

Det er viktig at det tas hensyn til fugl under fellefangst. Fangst av mink er tillatt hele året (forskrift om jakt- og fangsttider), men i verneområdet bør fangsten fortrinnsvis skje utenom hekke- og myteperiode.

Verneforskriften åpner ikke for motorisert ferdsel i forbindelse med jakt, jamfør kapittel IV, punkt 4 (se kapittel 4.2.8). Bruk av blant annet elgtrekk eller ATV med belter vil være søknadspliktig.

Hunder skal holdes i bånd i reservatet hele året (kapittel IV, punkt 2). Verneforskriften åpner for lovlig bruk av hund ved jakt på hjortevilt og ved ettersøk etter skadet hjortevilt. I forskrift om utøvelse av jakt, felling og fangst står det i kapittel 7 nærmere om bruk av hund under jakt og det er også utarbeidet en veileder til denne forskriften. Ved ettersøk på skadet vilt kan det være nødvendig å bruke løshund, noe bestemmelsen i kapittel IV ikke er til hinder for.

4.2.4 Skadefelling

Forvaltningsmyndigheten kan, etter søknad, tillate felling av vilt som forårsaker vesentlig skade (kapittel VI, punkt 1). Skadefelling i verneområdet forutsetter både at vilkårene i forskrift om skadefelling er oppfylt og at det er gitt dispensasjon fra verneforskriften. Dette betyr likevel ikke at slik tillatelse automatisk blir gitt hvis vilkårene i forskrift om skadefelling er oppfylt. Forvaltningsmyndigheten må også vurdere om en skadefelling vil kunne skade verneverdiene.

Forskrift om skadefelling spesifiserer hvilke arter som kan felles av eier/bruker/rettighetshaver og hvilke arter som krever fellingstillatelse fra henholdsvis kommune, fylkesmann eller Miljødirektoratet. I retningslinjene forutsettes det blant annet at skaden har (eller kan få) vesentlig økonomisk betydning for skadelidte, og at skadefelling bør unngås dersom andre løsninger kan redusere skadeproblemet.

Problemer knyttet til beitende gjess vil mest sannsynlig ikke oppfylle disse kriteriene, da andre tiltak som utvidet jakttid og tilrettelegging for ordinær jakt bør prioriteres.

Av hensyn til flysikkerheten ved flyplassen kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til felling av fugl innenfor verneområdet (kapittel VI, punkt 2). For å kunne gi dispensasjon er det viktig at det er gjennomført innhenting av kunnskap om effekten av slike tiltak og at det vurderes om andre tiltak vil kunne oppnå lignende effekt (se kapittel 4.1.2 – Vilkår ved skadefelling av svaner).

Felling av dyr uten jakttid krever spesiell tillatelse fra Miljødirektoratet. Februar 2014 ga Miljødirektoratet tillatelse til felling av ikke-rødlista arter på sivile og militære flyplasser. Tillatelsen gjelder til 20.mars 2017 og har blant annet detaljert rapportering som vilkår.

4.2.5 Fiske og friluftsliv

Ferdsel til fots, med kajakk/kano og robåt er tillatt i Nautå naturreservat. Det er viktig å ta spesielt hensyn til hekkende og rastende fugler ved ferdsel i området. I tillegg er vegetasjonen vernet og det må utøves forsiktighet ved ferdsel både til lands og til vanns. Generelt er ferdsel til fots det som forstyrrer fuglelivet mest.

Det er åpent for utøvelse av fiske i Nautå naturreservat (jamfør kapittel V, punkt 6). Fiske må skje i henhold til lakse- og innlandsfiskeoven.

Bruk av modellbåter, modellfly og seilbrett er ikke tillatt (kapittel IV, punkt 4). Det er heller ikke åpnet for camping, teltslaging og oppsetting av kamuflasjennretninger for fotografering i reservatet (kapittel IV, punkt 5).

Dersom det dokumenteres at gjengroing skader verneverdiene i naturreservatet, kan fjerning av vegetasjon i enkelte områder settes i gang som skjøtselstiltak. Fjerning av vegetasjon kan kun foregå som skjøtsel for å ta vare på naturverdiene i området, ikke for å lette framkommeligheten for båter eller for å lette tilgjengeligheten for fiske fra land. Kantvegetasjonen rundt vann og elv har en positiv effekt som rensfilter og som skjul for dyrelivet.

4.2.6 Formidling og forskning

Vitenskapelige undersøkelser og undervisning som ikke er i strid med verneformålet og som gjennomføres i samsvar med verneforskriften, kan skje uten tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Organisert aktivitet, utflukter og lignende, kan utføres uten søknad så langt bestemmelsene i verneforskriften følges. Vitenskapelige undersøkelser som ikke kan gjennomføres i samsvar med verneforskriften trenger dispensasjon.

Vitenskapelige aktiviteter som er søknadspliktige (listen er ikke uttømmende):

- Fangst og bedøvelse av dyr
- Innsamling av planter
- Innsamling av berggrunnsprøver
- Utplassering av varige og midlertidige innretninger og utstyr
- Vitenskapelige undersøkelser av kulturminner som innbefatter graving og/eller fjerning av vegetasjon

Føre-var-prinsippet tilsier at det er spesielt viktig at ferdsel begrenses til tiltak som vil fremme verneformålet og ikke kan foregå utenfor reservatet. Ved behandling av søknader om gjennomføring av vitenskapelige undersøkelser vil forvaltningsmyndigheten vektlegge:

- Undersøkelsens relevans for vernet, verneformålet og forvaltningsmyndighetens kunnskapsbehov
- Undersøkelsens innvirkning på verneverdiene
- Nødvendigheten av å gjennomføre undersøkelsen inne i verneområdene

4.2.7 Bygninger og tekniske inngrep

Det er et generelt forbud mot tekniske inngrep i naturreservatet i kapittel IV, punkt 3. Her er det listet opp ulike aktiviteter som ikke er tillatt, blant annet oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, opplag av båter, oppfylling, planering og lagring av masse og drenering og annen form for tørrlegging. Siden opplistingen ikke er uttømmende vil lignende inngrep være forbudt.

Opplag av båt tolkes som båt liggende over lengre tid, uavhengig om det er i vannkanten eller på land. Det vil si at hvis det er behov for å ha båt liggende i vannkanten i sommerhalvåret og på land i vinterhalvåret på egen grunn må det søkes forvaltningsmyndigheten (se vedlegg H). En søknad kan være svært kortfattet og en eventuell dispensasjon for opplag av båt kan være flerårig.

Tekniske inngrep som kanalisering og drenering utenfor reservatet kan påvirke verneverdiene innenfor. Verneforskriften har små virkemiddel mot denne typen påvirkning selv om det får store konsekvenser for verneverdiene. Naturmangfoldlovens § 49 gjelder tillatelse til virksomhet utenfor verneområdet som kan innvirke på verneverdiene i et verneområde. I slike saker skal verneverdiene tillegges vekt ved avgjørelse om det bør gis tillatelse og ved fastsetting av vilkår.

Vedlikehold av eksisterende kraftlinje (se kart i Vedlegg D) er tillatt. Eksempler er rydding av skog i linjetraseene og utskifting av komponenter. Forvaltningsmyndigheten kan dessuten gi tillatelse til forsterkning av eksisterende kraftlinjer. Det er ønskelig at det ved rydding av linjetraseene tas hensyn til kantsonen til vassdraget og at det blir satt igjen en skjerm mot vassdraget. Se kapittel 4.2.8 i dette dokument om motorferdsel i forbindelse med tiltak på kraftlinjer.

Reparasjoner og vedlikehold av det kommunale og interkommunale vann- og avløpsnett er også tillatt. I tillegg er det tillatt med bruk av motorkjøretøy i forbindelse med arbeidet. Det bør vises aktsomhet overfor verneverdiene i områder der det er aktuelt med slik aktivitet og planlagte reparasjoner og vedlikehold bør skje utenom hekkeperioden (1. mai – 31. juli). Disse tiltakene inkluderer ikke inngrep som går ut over tidligere påvirket område eller omfattende fjerning av kantvegetasjon. Omfanget må vurderes av forvaltningsmyndigheten. Oversikt over ledningsnett er gitt i figur D-1.

4.2.8 Motorferdsel

Motorisert ferdsel til vanns og til lands er forbudt i Nautå naturreservat. Dette gjelder også start og landing med luftfartøy, samt bruk av modellbåter og modellfly (kapittel IV, punkt 1). Motorisert ferdsel etter etablerte bilveier som krysser området er likevel tillatt (kapittel V, punkt 8).

Hvis det er behov for motorferdsel i forbindelse med vedlikehold og oppgradering av eksisterende kraftlinjer kreves det dispensasjon (se vedlegg H). Dette gjelder også ved akutt utfall. Kraftselskap kan søkes om en flerårig dispensasjon. Verneforskriften er utdatert i forhold til nyere forskrifter som åpner opp for motorisert ferdsel ved akutt utfall. Forvaltningsmyndigheten vil derfor vurdere forskriftsendring.

Motorferdsel i forbindelse med militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannverns-, og oppsynsoppgaver, samt gjennomføring av skjøtsel og forvaltningsoppgaver som er bestemt av Fylkesmannen er direkte unntatt fra forbudet mot motorferdsel (kapittel V, punkt 1). Bestemmelsen innebærer ikke unntak for øvingskjøring.

Motorferdsel i utmark må i tillegg til verneforskriften også behandles etter motorferdselloven med tilhørende forskrifter.

4.3 OPPSYN OG ADMINISTRASJON

Statens naturoppsyn (SNO) ble opprettet med hjemmel i Lov om naturoppsyn av 21.06.96 og skal ivareta nasjonale miljøvernoppgaver og forebygge miljøkriminalitet. Lov om statlig naturoppsyn hjemler naturoppsyn innenfor blant annet naturmangfoldloven. Dette innebærer at SNO har ansvar for oppsyn i verneområdene i Norge.

SNO er forvaltningens feltapparat og vil reagere med anmeldelse eller informasjon der lovbrudd påtreffes. Oppsynet rapporterer til forvaltningsmyndigheten. Forvaltningsmyndigheten har også et selvstendig ansvar for å reagere på lovbrudd som blir kjent.

Klima- og miljøverndepartementet (KLD) er øverste myndighet for miljøforvaltningen i Norge. Departementet har ansvaret for at den miljøpolitikken Stortinget har vedtatt blir gjennomført. KLD er overordnet myndighet for forvaltningen av områder vernet etter naturvernloven, naturmangfoldloven og viltloven.

Miljødirektoratet er øverste fagmyndighet for naturvernområder i Norge og har hovedansvar for forvaltning av områder vernet etter naturmangfoldloven. Miljødirektoratet avgjør hvem som skal være forvaltningsmyndighet for det enkelte verneområde og er klageinstans for vedtak i det enkelte verneområdet. Miljødirektoratet skal også veilede forvaltningsmyndigheten i praktiseringen av verneforskriftene.

Fylkesmannen i Nordland er forvaltningsmyndighet for Nautå naturreservat. Fylkesmannen skal behandle og avgjøre alle søknader. Klage på vedtak skal gå via Fylkesmannen og sluttbehandles av Miljødirektoratet.

Evenes kommune er myndighet på flere av de øvrige lovverkene som har betydning i Nautå naturreservatet, eksempelvis plan- og bygningsloven og motorferdselloven.

5 Kilder

www.artsdatabanken.no

www.avinor.no

www.forsvarsbygg.no

www.fylkesmannen.no/nordland

www.kart.naturbase.no

www.nrk.no/nordland/fylkesleksikon/index.php/Hovedside

www.miljodirektoratet.no

www.miljovedtak.no

<http://natstat.miljodirektoratet.no/>

www.vannmiljo.no

www.vegvesen.no

Breyholtz, B., 2012. Miljøprosjektet - DP 2 Miljøtekniske grunnundersøkelser ved Avinors lufthavner. *SWECO*, p.43.

Bringsli, H., 2014. Omstilling av Luftforsvaret: Luftfart. *M2*, p.47.

Bøhn, K., Kristiansen, G. & Bøhn, T., 2010. Overvåkning av horndykker i Norge – metodiske vurderinger. *Fylkesmannen i Nordland*, p.37.

Dahl-Hansen, G., 2004. Vannkvalitetsundersøkelser i Troms 2004 Tårstad / Kvitforsvassdraget. *Akvaplan niva*, (515.3128), p.28.

Dahl-Hansen, G., Dahl-Hansen, I. & Røst Kile, M., 2014. Tiltaksorientert overvåking av ferskvannsføremøster i Troms 2013. *Akvaplan niva*, (6336-01), p.66.

DN, 2009. *Handlingsplan for horndykker Podiceps auritus*.

DN, 2011a. *Handlingsplan for kalksjøer*.

DN, 2011b. *Handlingsplan mot amerikansk mink Neovison vison*.

DN, 2007. *Kartlegging av naturtyper- verdisetting av biologisk mangfold*. 2007th ed., Direktoratet for naturforvaltning.

Fahle, T. & Johansen, R., 2001. Miljøtilstand i vassdrag i Nordland -undersøkelser utført før 2001. *Argus miljø*, (3/01), p.246.

Fjeldstad, H. et al., 2013. Utkast: Kartlegging etter DN-håndbok 13 under NiN-kartlegging i verneområder i Vestfold, Nordland og Oppland i 2012. *Miljøfaglig Utredning*, (2013-01), p.55.

Folkestad, A. O. 1973. Fylkesvis oversikt over viktige våtmarksområder i Norge. Rapport til Miljøverndirektoratet.

Follestad, A., 2013. Forvaltning av gjess i verneområder. , (Foredrag 27. august).

Follestad, A., 2012. Innspill til forvaltningsplaner for Lista-og Jærstrendene: Kunnskapsoversikt over effekter av forstyrrelser på fugler. *NINA Rapport*, 851, p.45.

Forsvarsbygg, 2014. Offentlig plan - Rapport oppfølgende undersøkelser husdyr og støy. , p.17.

Forsvarsbygg, 2013. Reguleringsplan med konsekvensutredning for Ørland flystasjon. *Planprogram*, p.42.

Fylkesmannen i Nordland, 1985. Utkast til verneplan for våtmarksområder i Nordland Fylke. , p.142.

Gaarder, G., 2004. Biologisk mangfold på Evenes flyplass, Evenes kommune, Nordland. *Forsvarsbygg BM-rapport*, 68, p.61.

Gaarder, G., 2010. Biologisk mangfold, Evenes lufthavn - Evenes kommune, Nordland og Skånland kommune, Troms. *Avinor BM-rapport*, (7), p.33.

Gaarder, G. & Kristiansen, G. 2009. Grunnvatnet naturreservat, Ballangen kommune.

- Naturtyper og fugl. Miljøfaglig Utredning Rapport 2009:47.
- Gaut, A. & Egede-Nissen, C., 2013. Miljøprosjektet - DP 2: Miljøtekniske grunnundersøkelser Harstad/ Narvik luftavn, Evenes. *COWI, SWECO*.
- Halvorsen, R. et al., 2009. Naturtyper i Norge (NiN). Available at: <http://www.naturtyper.artsdatabanken.no/>.
- Henriksen S. og Hilmo O. (red.) 2015. Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken, Norge
- Holtan, H. & Brettum, P., 1995. Kvitfors/Tårstadvassdraget - Forurensningstilstand og mulige forurensningsbegrensende tiltak. *NIVA*, p.64.
- Kaasa, K., Jensen, J.G.B., Gravem, F.R., Hveding, Ø.P., Halvorsen, E., Været, L. og Breyholtz, B. 2015. Undersøkelser av PFAS i jord, vann og biota med risikovurdering. Harstad/Narvik lufthavn, Evenes. Norconsult og Sweco rapport 168186-17-J8. 145 s.
- Larsen, B. et al., 2011. Restaurering av våtmark i Norge - potensielle lokaliteter og aktuelle tiltak. *Miljøfaglig Utredning Rapport*, 11, p.85 + vedlegg.
- Larsen, B. & Gaarder, G., 2009. Biologisk mangfold i Evenes kommune. *Miljøfaglig Utredning Rapport*, 30, p.41.
- Miljødirektoratet, 2014. *Rundskriv om forvaltning av verneforskrifter*.
- Miljødirektoratet, 2013. *Veileder for behandling av utbyggingssaker som kan berøre Ramsarområder og andre vernede våtmarksområder*.
- Miljøverndepartementet, 2012. *Veileder - Naturmangfoldloven kapittel II. Almindelige bestemmelser om bærekraftig bruk- en praktisk innføring*.
- Mjelde, M., 2004. Kartlegging av biologisk mangfold i kommunene: Ferksvannsvegetasjonen i Nordland. *Fylkesmannen i Nordland*, 1, p.113.
- Mjelde, M. et al., 2012. Undersøkelse av vannvegetasjonen i kalksjøer i Nordland og Troms, samt problemkartlegging i utvalgte innsjøer. *NIVA*, p.48.
- Mjelde, M. & Brandrud, T.E., 1990. Tårstadvassdraget Botaniske undersøkelser i Tennvatn, Sommervatn, Kjerkhaugvatn, Nautåvatn og Langvatn 1990. , p.13.
- Russi, D. et al., 2013. *The Economics of Ecosystems and Biodiversity for Water and Wetlands*, London and Brussels: Ramsar Secretariat, Gland.
- Strann, K., 2011. Kartlegging av hekkende hornedykker i nordre Nordland. *NINA Minirapport 326*, p.20.
- Strann, K., Frivoll, V. & Johnsen, T., 2005. Viltkartlegging. Evenes kommune. *NINA Rapport*, 67, p.25.
- Størset, L. et al., 2004. EUs rammedirektiv for vann. Karakterisering av vannområder i Nord-Norge. *SWECO-Grøner-rapport*, p.75 + vedlegg.
- Weideborg, M., 2009. Resultater fra utvidet miljø- undersøkelse av avrenning fra Harstad/Narvik lufthavn , Evenes. *Aquateam*, p.27.
- Weideborg, M., 2013. Utkast til rapport . Undersøkelser av resipienter ved Harstad / Narvik lufthavn , Evenes. Sluttrapport fra avisingssesongen 2012 / 2013 med sammenstilling av data fra tidligere år. *Aquateam COWI*, 13-057, p.67.

Vedlegg A Verneforskrift

Forskrift om fredning av Nautå naturreservat, Evenes kommune, Nordland.

Fastsatt ved kgl.res. 19. desember 1997 med hjemmel i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 8, jf. § 10, § 21, § 22 og § 23. Fremmet av Miljøverndepartementet. Endret 16 aug 2002 nr. 1098.

I

I medhold av lov om naturvern av 19. juni 1970 nr. 63 § 8, jf. § 10 og § 21, § 22 og § 23, er et våtmarksområde ved Nautå i Evenes kommune, Nordland fylke fredet som naturreservat ved kgl.res. av 19. desember 1997 under betegnelsen «Nautå naturreservat». Med hjemmel i kgl.res. av 3. juli 1987 nr. 572, jf. Miljøverndepartementets brev av 3. november 1988 om delegering av myndighet til Direktoratet for naturforvaltning, er forskriften endret av Direktoratet for naturforvaltning 16. august 2002.

0 Endret ved forskrift 16 aug 2002 nr. 1098.

II

Det fredete området berører følgende gnr./bnr.: 4/3, 4/4, 4/7,19, 4/9, 4/14, 4/44, 5/5, 5/10, 5/11, 5/20, 5/21, 5/23, 5/32, 5/37, 5/41, 5/49.

Reservatet dekker et areal på ca. 410 daa, hvorav ca. 70 daa er landareal.

Grensene for naturreservatet framgår av kart i målestokk 1:5.000, datert Miljøverndepartementet, desember 1997. Kartet og fredningsforskriften oppbevares i Evenes kommune, hos fylkesmannen i Nordland, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

De nøyaktige grensene for reservatet skal avmerkes i marka der de går over land og knekkpunktene bør koordinatfestes.

III

Formålet med fredningen er å bevare et viktig våtmarksområde med naturlig tilhørende vegetasjon og dyreliv. Det er spesielt viktig å bevare områdets betydning som hekke- og trekkområde for våtmarksfugl samt det rike og spesielle plantelivet.

IV

For reservatet gjelder følgende bestemmelser:

1. All vegetasjon i vann og på land er fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse. Nye plantearter må ikke innføres.
2. Dyre- og fuglelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt. Hunder skal holdes i bånd. Utsetting av vilt er ikke tillatt.
3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold, som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, opplag av båter, hensetting av campingvogner o.l., framføring av nye luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veger, drenering og annen form for tørrelgging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, nyplanting, henleggelse av avfall, gjødsling og bruk av kjemiske bekjempningsmidler. Opplistingen er ikke uttømmende.
4. Motorisert ferdsel til vanns og til lands er forbudt. Forbudet gjelder også bruk av modellbåter, modellfly og brettseiling.

Camping, teltslaging og oppsetting av kamuflasjeinnretninger for fotografering er forbudt.

0 Endret ved forskrift 16 aug 2002 nr. 1098.

V

Bestemmelsene i kapittel IV er ikke til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i rednings-, ambulanse-, politi-, brannvern-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsøyemed.
2. Utmarksbeite og utmarksslått som på vernetidspunktet eller der dette tidligere har vært vanlig.
3. Jakt på hjortevilt og fellefangst av mink.
4. Lovlig bruk av hund ved jakt på hjortevilt, og ved ettersøk etter skadet hjortevilt.
5. Vedlikehold av kraftlinjer.
6. Utøvelse av fiske.
7. Reparasjoner og vedlikehold av de kommunale og interkommunale vann- og avløpsledningene som krysser verneområdet, og bruk av motorkjøretøy i den forbindelse.
8. Motorisert ferdsel etter etablerte bilveier som krysser gjennom området.
- 0 Endret ved forskrift 16 aug 2002 nr. 1098.

VI

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

1. Felling av vilt som forårsaker vesentlig skade.
2. Felling av fugl av hensyn til flysikkerheten ved flyplassen.
3. Bygging av laksetrapp ved Kirkhaugfossen.
4. Å føre dreneringsvann ut i reservatet.
5. Forsterkning av eksisterende kraftlinjer.

VII

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre forvaltningstiltak i samsvar med fredningsformålet. Det kan utarbeides forvaltningsplan, som skal inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av forvaltningstiltakene.

VIII

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra fredningsforskriften når formålet med fredningen krever det, samt for vitenskapelige undersøkelser og arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning, og i andre særlige tilfeller når disse ikke strider mot formålet med fredningen.

IX

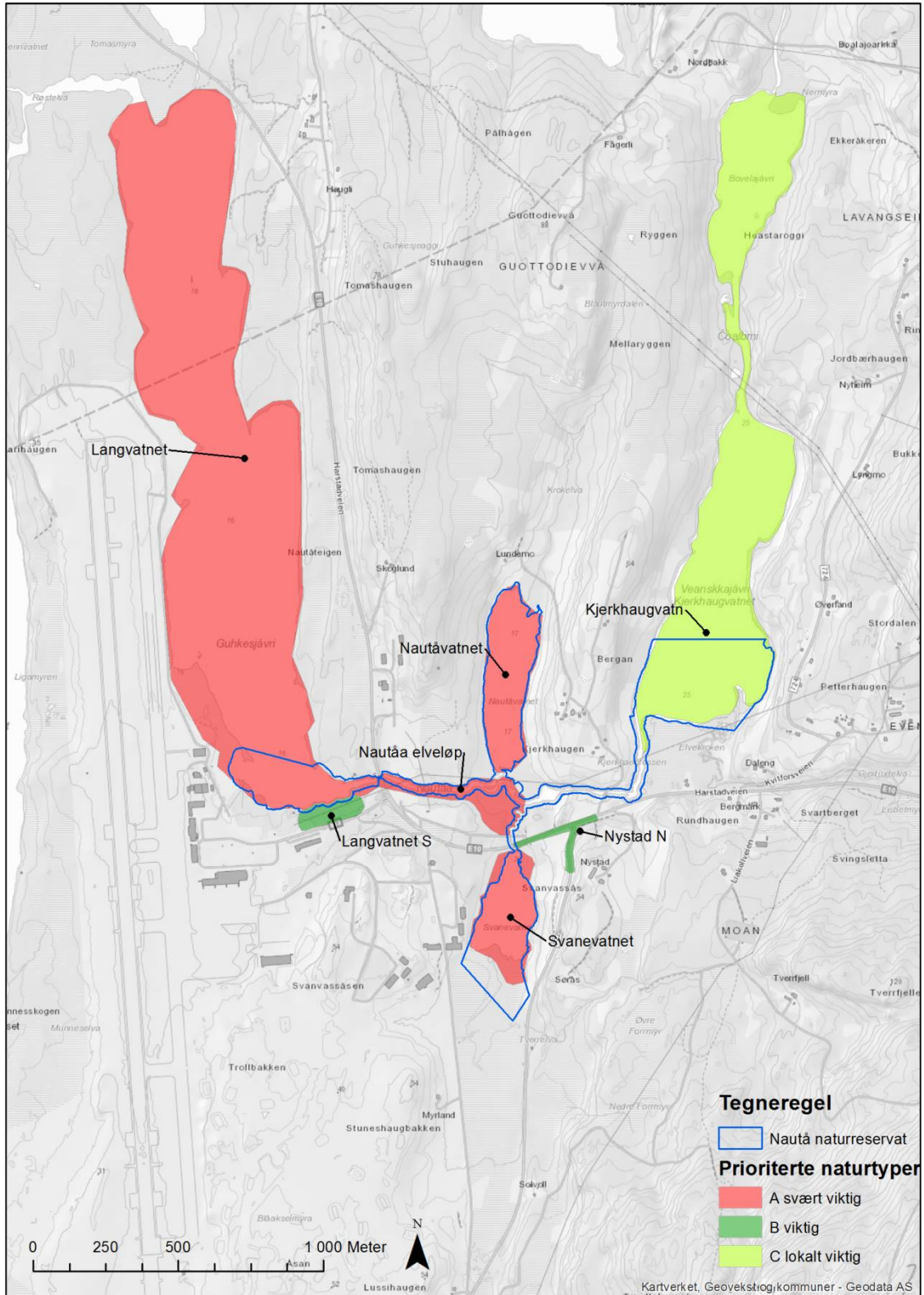
Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskriften.

- 0 Endret ved forskrift 16 aug 2002 nr. 1098.
- 1 Inntil videre er forvaltningen av verneforskriften lagt til Fylkesmannen i Nordland.

X

Denne forskrift trer i kraft straks.

Vedlegg B Naturtyper og arts mangfold

Figur B-1: Kart over naturtyper med verdisetting etter DN håndbok 13 (DN 2007; Larsen & Gaarder 2009)

Tabell B-1: Naturtyper i Nautå naturreservat kartlagt etter DN-håndbok 13 i tillegg til verdisetting og rødlistestatus (DN 2007; Kålås m.fl. 2010)

Naturtype (DN- håndbok 13)	Status*	Areal (daa)	Stedfesting	Utforming	Verdi *	Id
Viktig bekkedrag	—	48	Nautåa elveløp	Bekk på kalkgrunn	A	BN00040878
Kalksjø	EN	93	Nautåvatnet	Kalkrik tjønnaks-sjø	A	BN00062832
Kalksjø	EN	72	Svanevatnet	Kransalgesjø	A	BN00062824
Kalksjø	EN	978	Langvatnet	Kransalgesjø	A	BN00062829
Rikmyr	EN	16	Langvatnet S	Åpen intermediør og rikmyr i lavlandet	B	BN00040877
Artsrik veikant	—	11	Nystad N	—	B	BN00040879
Kalksjø	EN	467	Kjerkhaugvatn	Kalkrik tjønnaks-sjø	C	BN00069160

* Etter DN håndbok 13, verdisetting hvor A er internasjonalt/nasjonalt viktig, B er viktig og C er lokalt viktig

** Rødlistekategorier: nært truet (NT) og sterkt truet (EN),

Tabell B-2: Rødlista våtmarksfugler i Nautå naturreservat

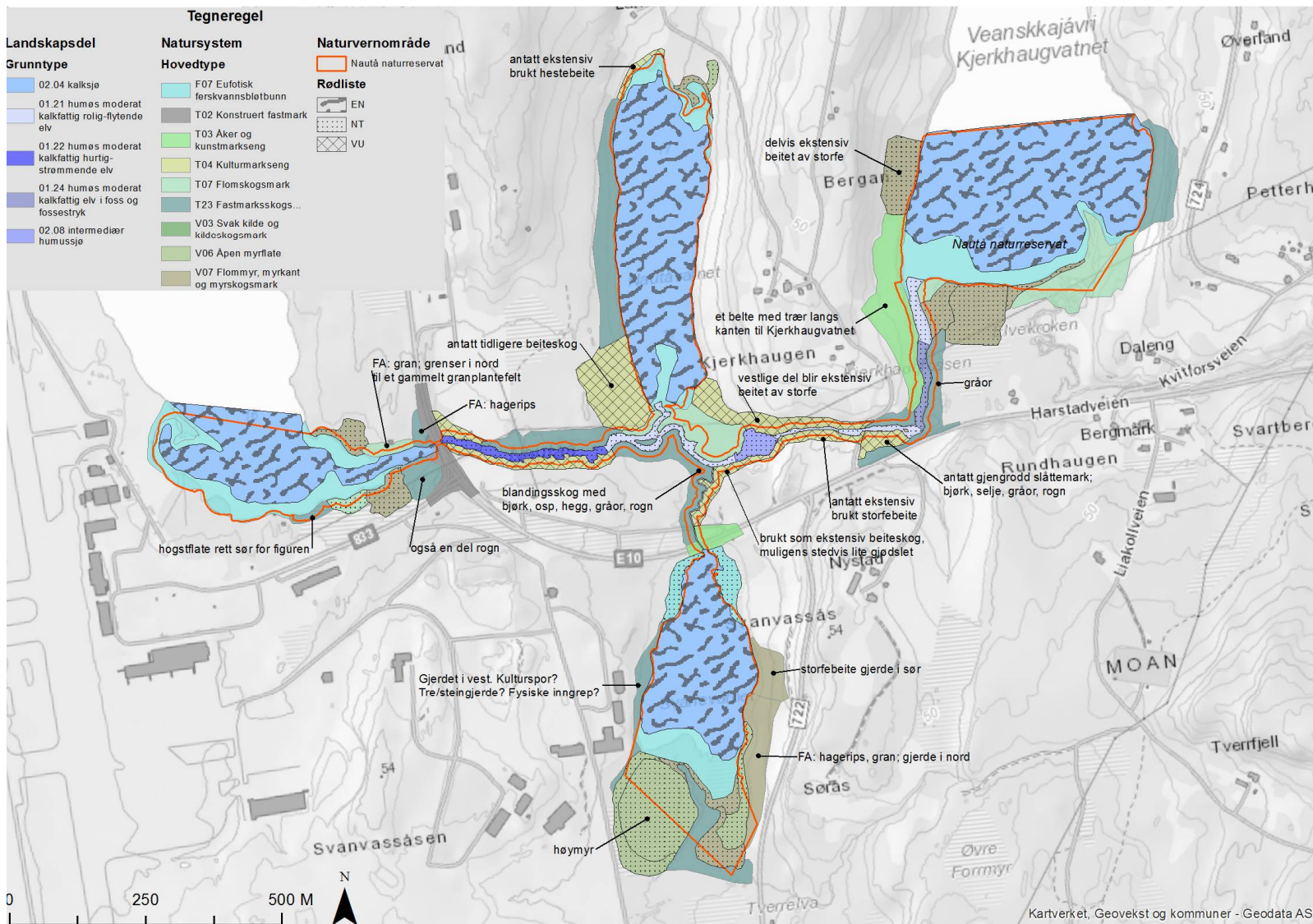
Navn	Status*	Stedfesting
Fugler		
Fiskemåke, <i>Larus canus</i>	NT	Svanevatnet, Kjerkhaugvatnet
Hettemåke, <i>Chroicoceph. ridibundus</i>	NT	Svanevatnet
Hønehauk, <i>Accipiter gentilis</i>	NT	Langvatnet
Knekkand, <i>Anas querquedula</i>	EN	Svanevatnet, Kjerkhaugvatnet, Nautåvatnet
Skjeand, <i>Anas clypeata</i>	NT	Langvatnet, Svanetvatnet, Kjerkhaugvatnet, Nautåvatnet
Storlom, <i>Gavia arctica</i>	NT	
Storspove, <i>Numenius arquata</i>	NT	Svanevatnet
Strandsnipe, <i>Actitis hypoleucos</i>	NT	Kjerkhaugvatnet
Vipe, <i>Vanellus vanellus</i>	NT	Svanevatnet

* Henriksen S. og Hilmo O. (red.) 2015

Tabell B-3: Rødlista alger, karplanter og lav i Nautå naturreservat

Navn	Status	Stedfesting
Alger		
Bredtaggkrans, <i>Chara hispida</i>	NT	Svanevatnet†, Langvatnet†
Bustkrans, <i>Chara aspera</i>	NT	Svanevatnet†, Langvatnet†
Gråkrans, <i>Chara contraria</i>	NT	Svanevatnet‡
Stivkrans, <i>Chara strigosa</i>	NT	Svanevatnet‡, Nautåvatnet‡, Langvatnet‡, Kjerkhaugvatnet†
Kanadaglattkrans, <i>Tolypella canadensis</i>	NT	Kjerkhaugvatnet‡
Smaltaggkrans, <i>Chara rudis</i>	VU	Nautåvatnet‡, Svanevatnet‡
Karplanter		
Broddtjønnaks, <i>Potamogeton friesii</i>	NT	Langvatnet‡, Kjerkhaugvatnet†
Engbakkesøte, <i>Gentianella campestris</i> camp.	NT	Svanevatnet*
Høstvasshår, <i>Callitriche hermaphroditica</i>	NT	Kjerkhaugvatnet‡, Nautåvatnet‡
Stivtjønnaks, <i>Potamogeton rutilus</i>	NT	Nautåvatnet‡, Langvatnet‡, Kjerkhaugvatnet†
Tuestarr, <i>Carex cespitosa</i>	NT	Nautåvatnet‡, Langvatnet‡

* Henriksen S. og Hilmo O. (red.) 2015 † Mjelde 2012, ‡ Gaarder 2009

- virker lie Nordlands beite

Figur B-2: Kart over naturtyper (NiN) samt rødlistestatus og kommentarer i Nautå naturreservat (Halvorsen m.fl. 2009; Kålås m.fl. 2010)

Vedlegg C Bevaringsmål og forvaltningsutfordringer

Det er utarbeidet tre bevaringsmål for Nautå naturreservat ut fra forvaltningsutfordringene i verneområdet (**Feil! Fant ikke referanseilden.** 3). Bevaringsmålene er også kort beskrevet i kapittel 4.1.1. «Fagsystemet for bevaringsmål og verneområdeovervåking» som finnes på <http://natstat.miljodirektoratet.no/>. Her finnes mer om valgt metodikk og overvåkingsgeometri. Oppsynet skal bruke fagsystemet for rapportering av overvåkingen. Bevaringsmålene og deres utvikling vil være offentlig tilgjengelig gjennom fagsystemet.

Vedlegg C-1: Bevaringsmål i Nautå naturreservat

Nr	Bevaringsmål	Frekvens	Målsetning	Oppstartsår
1	Fysiske inngrep	1	ingen økning	2016
2	Fremmedarter (hagerips, gran, vasspest)	5	ingen innslag	2016

De valgte bevaringsmålene skal være forholdsvis enkle å følge opp i felt og dette er med å danne grunnlag for utvelgelsen av målene. I tillegg vil forurensing følges opp gjennom Vanndirektivet, Avinor og Evenes kommune, og er ikke aktuelt for oppfølging som bevaringsmål.

C.1 Bevaringsmål nr. 1: Fysisk inngrep.

Bevaringsmålet dekker hele naturreservatet og er knyttet til endringer i inngrepsituasjonen. Målet er at det ikke skal være en økning i antall fysiske inngrep.

Metode

Innsamle data fra SNO's feltdagbok (verneområdeloggen) og flybildetolkning. Utgangspunktet er Figur 0-1 og eksisterende flyfoto.

C.2 Bevaringsmål nr. 2: Fremmede arter og problemarter

Bevaringsmålet gjelder de to områdene hvor det er observert hagerips og gran i kantsonen (se kommentarer i Figur B-2). Målet er at det ikke skal være innslag av fremmede arter eller problemarter i verneområdet. Kart med de ulike overvåkingsobjektene ligger på <http://natstat.miljodirektoratet.no/>.

Vedlegg C-2: Områder for kartlegging av fremmede arter og problemarter i Nautå naturreservat

ID	Lokasjon	Naturtype	Fremmedart
VV00000212-44	Nord for innløpet til Langvatnet	T23.03 svak lågurtskog	gran
VV00000212-43	Vest for E10, nord for innløpet til Langvatnet	T23.09 høgstaudeskog	hagerips
VV00000212-7	Sørøst for Svanevatnet	T23.09 høgstaudeskog	gran/hagerips
VV00000212-65	Langvatnet	LD 02.04 kalksjø	vasspest
VV00000212-31	Nautåvatnet	LD 02.04 kalksjø	vasspest
VV00000212-60	Kjerkhaugvatnet	LD 02.04 kalksjø	vasspest
VV00000212-53	Svanevatnet	LD 02.04 kalksjø	vasspest

Metode

Hvert femte år skal overvåkingsobjektene sjekkes for oppslag av hagerips og gran. Hvis planter registreres må alle eksemplarene fjernes samt at lokaliteten må oppsøkes hvert år de neste fire årene.

C.3 Bevaringsmål nr. 3: Regionalt viktig art

Horndykker er en karakterart for vassdraget og er en god indikasjon på om tilstanden er god både i forhold til eutrofiering, arealinngrep og forstyrrelser.

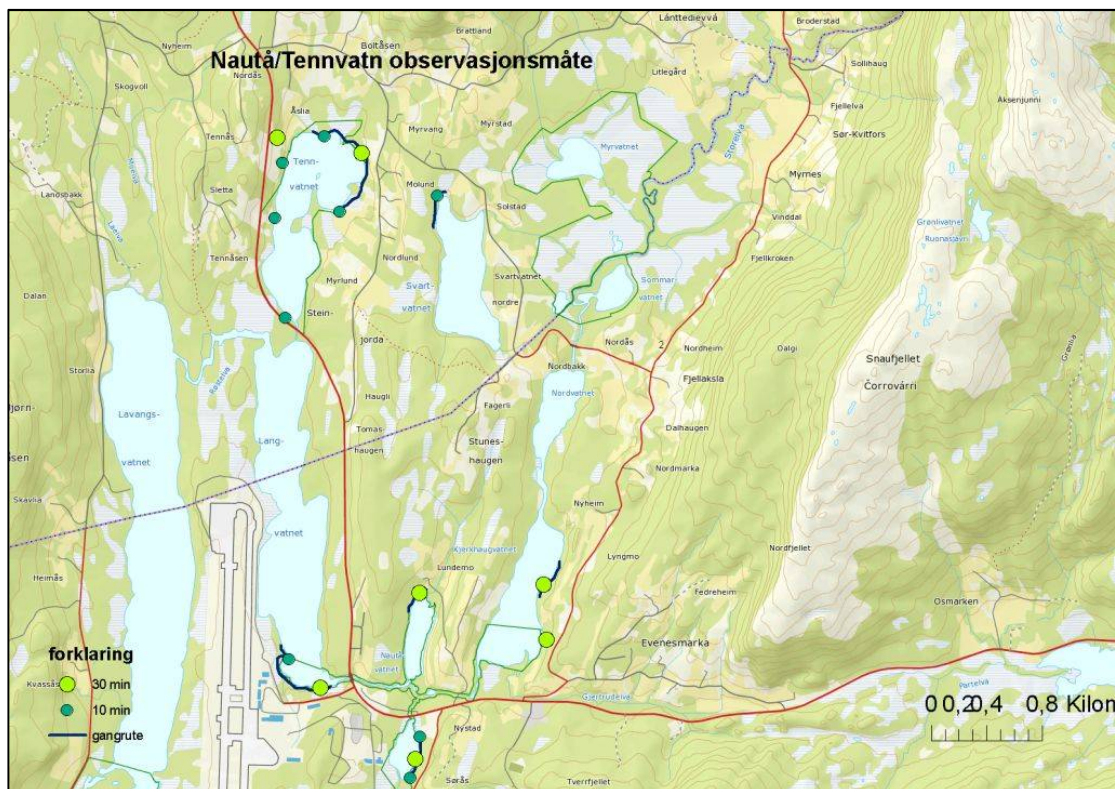
Overvåking av dette bevaringsmålet kan indikere endring av tilstand, men gir ikke informasjon om årsakssammenhenger. Årsakssammenhenger må opp gjennom problemkartlegging og overvåking av vannkvaliteten (kap. 3.5) samt ordinært oppsyn (kap. 4.3) og forvaltning (kap 4.2).

Overvåkingsobjektene er knyttet til punkt og transekt som oppgitt i figur C-1 og på <http://natstat.miljodirektoratet.no/>.

Metode

Fylkesmannen i Troms har fått utarbeidet egen metodikk for overvåking av horndykker (Bøhn m.fl., 2010). I dette arbeidet var Tårstadvassdraget inkludert og to feltrunder ble gjennomført i dette vassdraget. Det var observasjonspunkter og strekninger tilknyttet alle vatnene i Nautå naturreservat og disse er viktig å benytte ved videre overvåking. Overvåkingen må gjennomføres før vegetasjonsbeltet blir for omfattende og over flere runder. I 2010 ble registreringene gjennomført 30. mai og 5. juni.

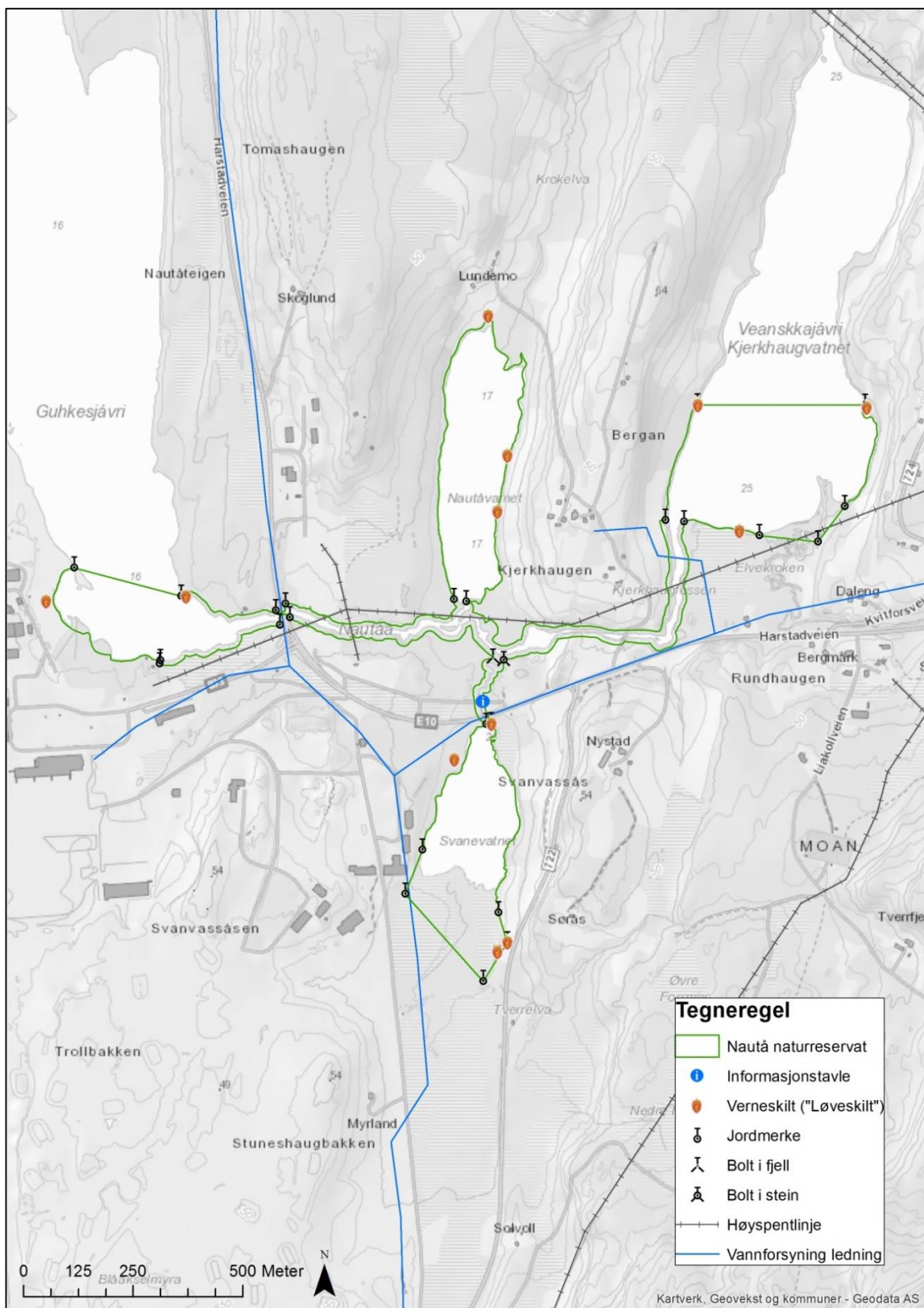
Metodebeskrivelsen er rettleidende og kan bli noe justert underveis.

- virker til Nordlands beste

Figur C-1: Oversikt over observasjonspunkter og strekninger i Tårstadvassdraget for overvåking av horndykker (Bøhn m. fl. 2010)

Vedlegg D Faste installasjoner, grensemerker og inngrep

Figur 0-1: Kart over grensemerker, informasjonstavle, vannledninger og høyspentledninger i Nautå naturreservat

Vedlegg E Samlet tiltaksbeskrivelse med kostnadsoverslag og fremdriftsplan

Tabell E-1: Samlet tiltaksbeskrivelse med kostnadsoverslag og fremdriftsplan.

	Tiltak	Når	Ansvarlig	Kostnad	Finansiering	Bevarings mål
1	Informasjonsplakater og tavler	2018	FM - Nordland	8000,-	Bestillingsdialog	
2	Overvåke horndykker	Årlig	FM	20 000,-	Bestillingsdialog	x
3	Bevaringsmål fremmede arter		SNO	0,-	Bestillingsdialogen	x
4	Kartlegge våtmarksfugl (samlet Ramsarområdet)	2020	FM	75 000,-	Bestillingsdialog	
5	Kartlegge kransalger (samlet Ramsarområdet)	2020	FM	75 000,-	Bestillingsdialog	
6	Fangst av mink	Årlig	Grunneierlag	5000,-	Bestillingsdialog	
7	Overvåke gjengroing av Langvatnet, inkludert fosfor i sedimentene	2020	FM, Nordland fylkeskommune	?,-	Omløpsfoto, Vanndirektivet	

Vedlegg F Oversikt over tilstandsklassene i vannforekomsten.

Omarbeidet fra Cowi m.fl. 2013

Tabell F-1: Oversikt over variasjon tilstandsklassene for Langvatn fra 1989 til sept. 2013. Klassifisering etter gjeldende klassifiseringssystem (Direktoratsgruppen for gjennomføringen av Vanndirektiv)

Tilstandsklassifisering iht EUs vannrammedirektiv																				
Parameter	1989	2001 (aug)	2003 (okt)	2004 (mars)	2005 (sept)	2006 (mars)	2006 (okt)	2007 (mars)	2008 (mars)	2008- (okt)	2009 (mars)	2009 (okt)	2010 (apr)	2010 (sept)	2011 (mars)	2011 (sept)	2012 (apr)	2012 (sept)	2013 (apr)	2013 (okt)
Langvatn																				
Tot-P	I	II	II	-	I	-	II	-	-	I	-	III	-	II	-	I/II	-	I	-	I
Begr.org.	-	III	III	-	III	-	II	-	-	II	-	II	-	II	-	II/III	-	II/III	-	II
Oksygen%	-	-	-	III	-	III	-	IV	IV	-	III	-	IV	-	IV	-	III	-	V	-

Klasse I: svært god tilstand, Klasse II: god tilstand, Klasse III: moderat tilstand, Klasse IV: dårlig tilstand, Klasse V: svært dårlig tilstand

Tilførsel av næringssalter (hovedsakelig fosfat) til innsjøer fører til større eller mindre algeoppblomstringer i sommerhalvåret. Nitrogen som når sjøvann vil kunne føre til algeoppblomstringer i utslippsområdet. Nedbrytning av algematerialet vil kunne føre til oksygensvikt i dypvannet. Ved total oksygensvikt vil det kunne skje utløsning av uønskede stoffer fra bunnsedimentene, slik som utvikling av illeluktende og giftig hydrogensulfidgass (H₂S) og utlekking av fosfat som igjen kan føre til økt algevekst. Tilførsel av organisk stoff fra andre kilder, slik som fra fly- og baneavisingmidler kan også føre til oksygensvikt i dypvannet. Dette skjer ofte sent på vinteren i islagte innsjøer. Dette betyr at man både må undersøke resipientene med hensyn til tilførsel av næringssalter og organisk stoff (fra landbruket) og med hensyn til tilførsel av organisk stoff (fra fly- og baneavisingkjemikalier) for å kunne vurdere den betydningen avrenning fra flyplassen vil ha for tilstanden i nærliggende resipienter.

- virker til Nordlands beste

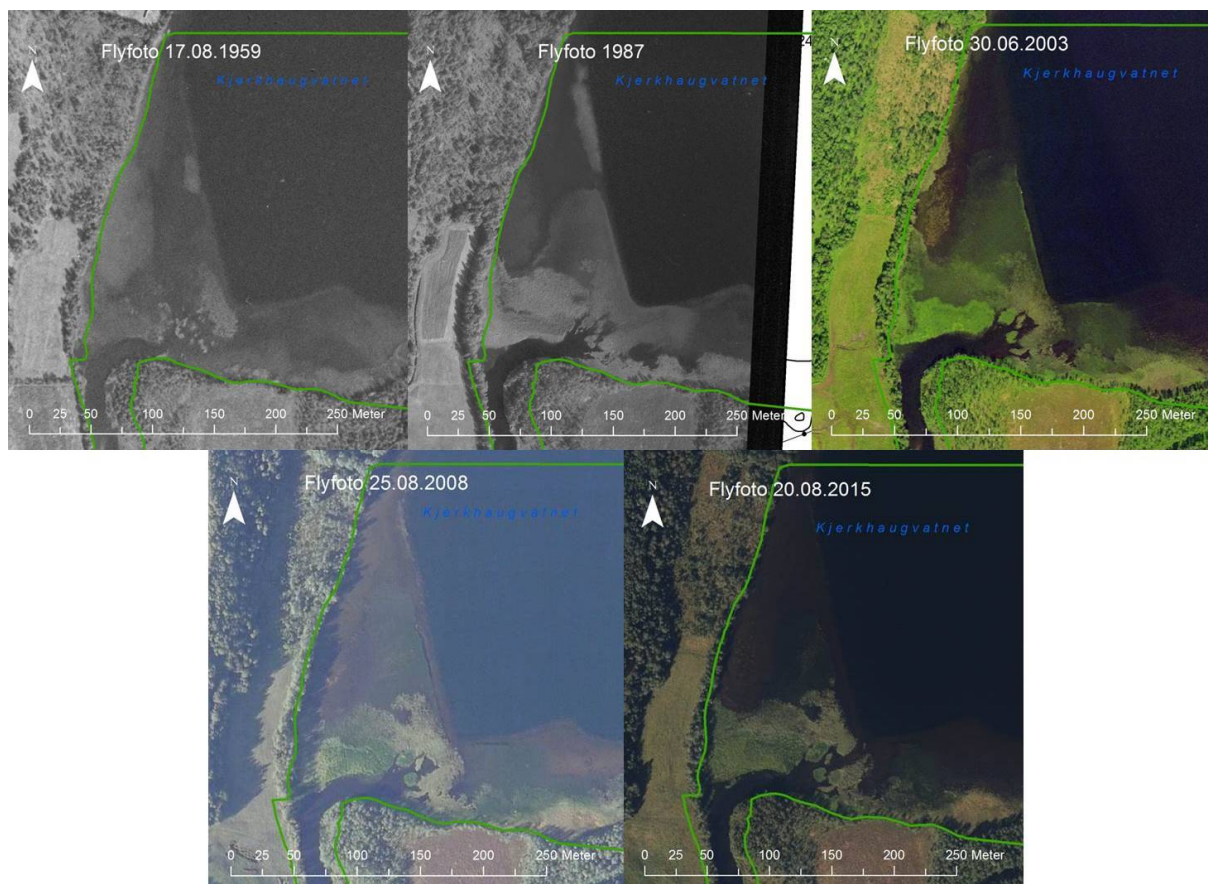
Tabell F-2: Oversikt klassifiseringen av Nautå naturreservat etter Vanddirektivet (www.vann-nett.no). Tabellene er ikke oppdatert i forhold de siste målingene for avisingsvæske og PFAS. Kjemisk tilstand er ikke vurdert for noen av områdene.

Vannforekomster	Kode	Økologisk tilstand*	Vann-vegetasjon †	Kjemisk tilstand †	Påvirkninger
Langvatnet	175-48514-L	Svært god	God	—	Avrenning fra byer/tettsteder: avrenning fra flyplassen og bebyggelse rundt kan gi andre forurensningeffekter enn eutrofiering. Avrenning fra transport/infrastruktur: Vannet mottar betydelig mengder avisingsvæsker fra Evenes flyplass. Disse tilførslene sammen med landbruksforurensningen er antatt å bidra betydelig til den generelle forurensningssituasjonen
Nautåvatnet	175-48533-L	God	Svært god	—	Avrenning fra annen landbrukskilde: resultatene tyder på at tilførslene av næringssalter fra omkringliggende jordbruksareal og bosetning per dato ikke skaper et stort overgjødslingsproblem i vannet.
Nautåa i Tårstadvassdraget	175-38-R	Antatt god	—	—	Avrenning fra annen landbrukskilde: Med basis i tilstandsklassen for begroing, bunndyr og vannkjemi gis Storelva (øvre del) tilstandsklasse moderat og utløp Kjerkgauvatn tilstandsklasse God
Svanevatnet	—	—	Svært god	—	Liten grunn innsjø uten synlig tilløp.
Nordvatnet og Kjerkgauvatnet	175-48522-L	Svært god	God	—	Avrenning fra annen landbrukskilde: Området får tilførsler av P og N hovedsakelig fra landbruk i delnedbørsfeltet, men også fra øvre del av vassdraget (Øverelv/Storelv). Ved passering gjennom Nordvatn og Kjerkgauvatn "renses" vannet bla. ved forbruk av P og N i primærproduksjon og sedimentstasjon av organisk materiale. Vannkjemisk undersøkelse i 1989 og 94 viste fra God til Dårlig status. Undersøkelser 2013 viste god status

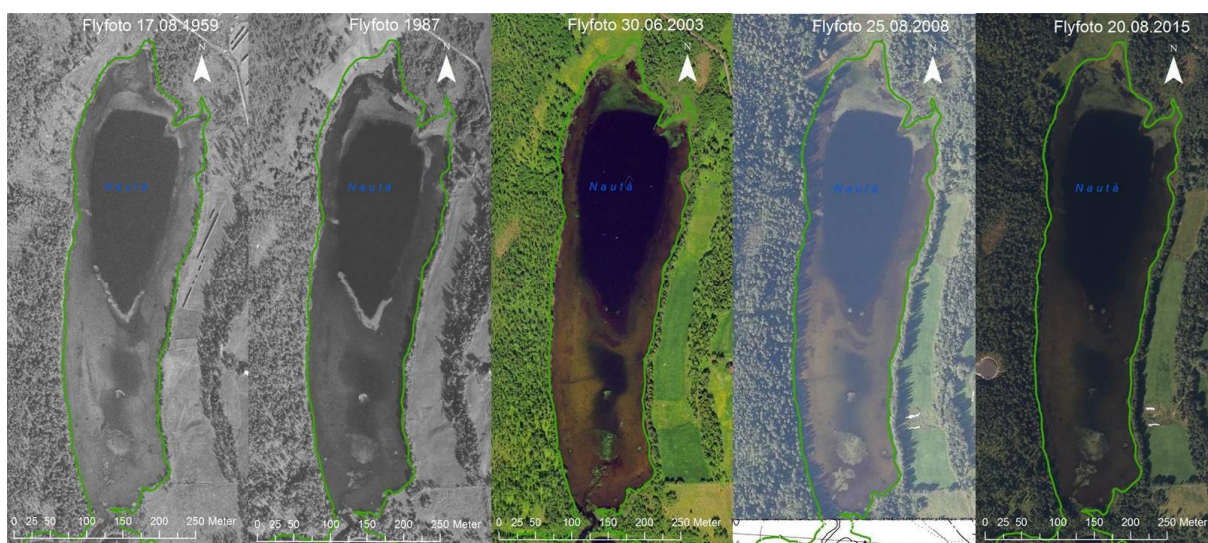
*Vann-nett.no, †(Mjelde m.fl. 2012) 1. Avrenning fra byer/tettsteder 2. Avrenning og utslipp fra transport/infrastruktur 3. Avrenning fra annen landbrukskilde

- virker for Nautålands beste

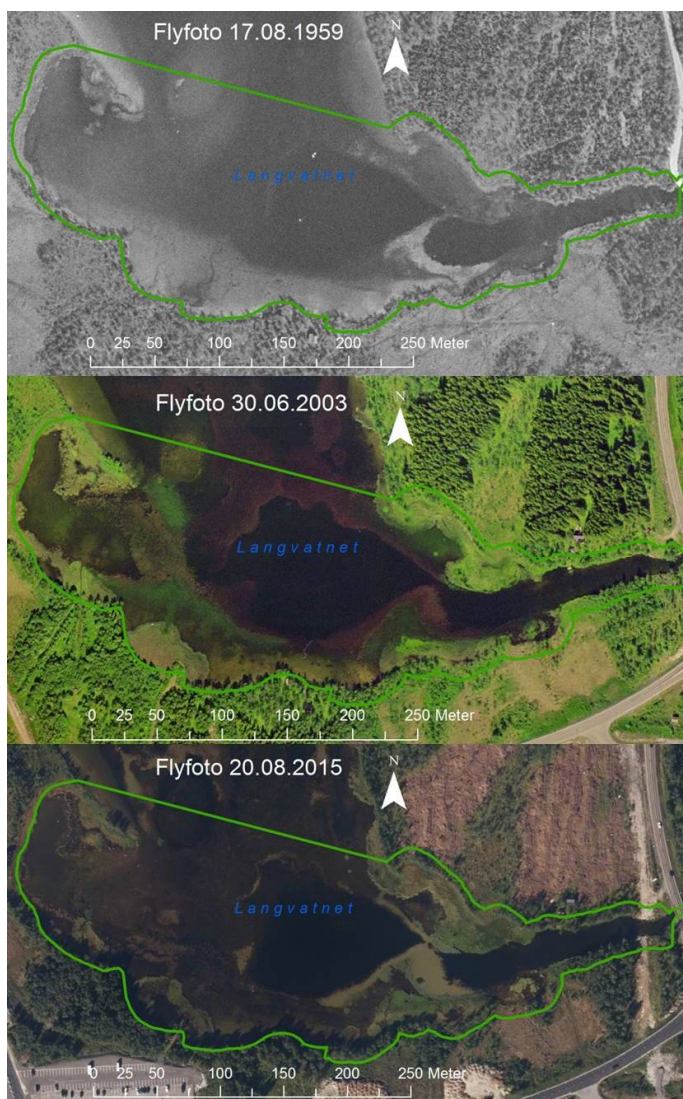
Vedlegg G Flyfoto fra Nautå naturreservat 1959 -2015

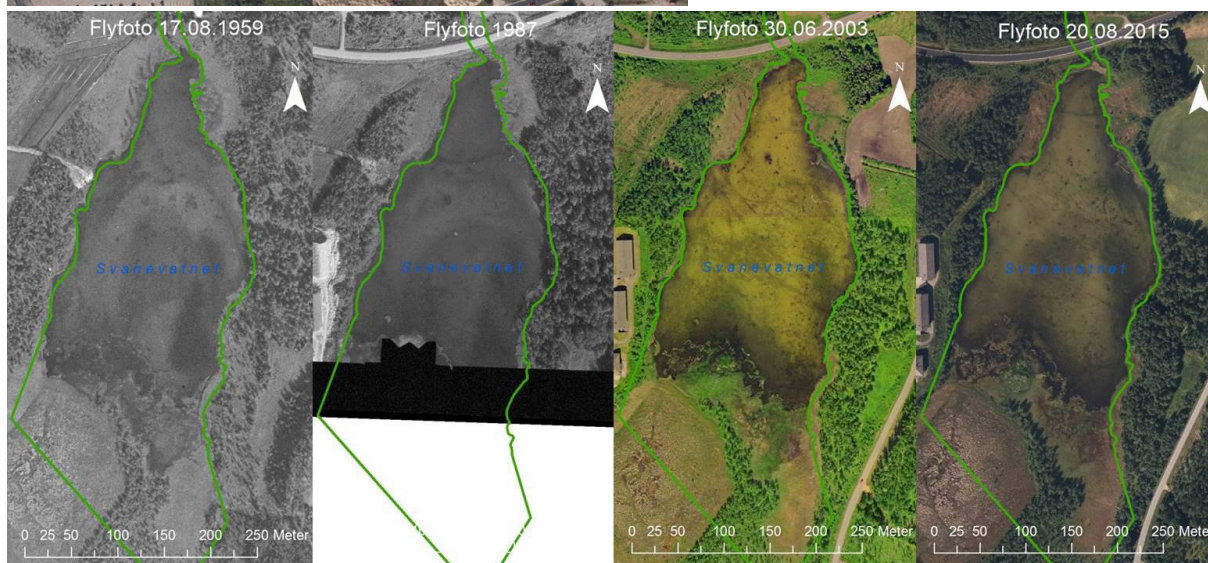
Figur G-1 Flyfoto fra utløpet av Kjerkhaugvatnet. Tydelig gjengroing øst for utløpet, størst endring fra 1959 til 2008.

Figur G-2. Flyfoto fra Nautåvatnet. Ingen tydelige tegn på gjengroing fra flyfoto.

Figur G-3. Flyfoto fra innløpet til Langvatnet. Tydelige tegn på gjengroing i innløpet fra Nautåa helt fram til i dag.

Figur G-4. Flyfoto fra Svanevatnet. Kun små tegn på gjengroing fra flyfoto.

Vedlegg H Dispensasjonssøknader

H.1 Retningslinjer for søknad om dispensasjon

1. Alle søknader om tiltak som krever tillatelse/dispensasjon etter verneforskriften sendes Fylkesmannen i Nordland. Søknad kan sendes til fmnopost@fylkesmannen.no eller Moloveien 10, 8002 Bodø.
2. Dispensasjonssøknaden må inneholde en detaljert beskrivelse av hva som er planlagt og tidsperioden for gjennomføring. Det er ofte en fordel hvis omsøkte tiltak er tegnet inn på kart eller at nøyaktige koordinater er oppgitt. Søknaden bør også inneholde en vurdering av andre aktuelle alternativer for tiltaket. Hva er for eksempel bakgrunnen for at det må gjennomføres innenfor grensene til naturreservatet.
3. Normalt vil verneforskriften ha strengere bestemmelser enn det som gjelder etter annet lovverk. Søknader vurderes derfor først etter verneforskriften før de eventuelt vurderes etter annet lovverk. Avslag etter verneforskriften kan ikke overstyres av annet lovverk.
4. Nærmere retningslinjer for saksbehandling er gitt under de enkelte brukerinteresser. Det er viktig at det i all saksbehandling blir gjort en samlet vurdering av tiltakets virkning på verneverdiene og forholdet til øvrige brukerinteresser.
5. I henhold til forvaltningsloven skal innkomne søknader behandles i løpet av tre uker. Hvis det ikke lar seg gjennomføre må forvaltningsmyndigheten sende foreløpig svar til søker.
6. Ved brudd på vilkår i en tillatelse skal Fylkesmannen vurdere om saken skal behandles på nytt med tanke på om vedtaket skal omgjøres. Ved grovere brudd bør tiltaket gjøres om slik at tillatelsen inndras. Brudd på vilkår kan tillegges vekt ved behandling av nye søknader.
7. Statens naturoppsyn er ansvarlig for vurdering og anmeldelse ved brudd på vilkår og verneforskrift.
8. Vedtak registreres i miljøvedtaksregisteret senest 3 virkedager etter at de er fattet (www.miljøvedtak.no). Berørte grunneier skal motta kopi av vedtaket. Naturvernforbundet har rettslig klageinteresse og har klageadgang.
9. Miljødirektoratet er klageinstans for alle saker etter verneforskriften. Klage på vedtak sendes Miljødirektoratet via Fylkesmannen i Nordland som vurderer om det framkommer nye saksopplysninger som tilsier at vedtaket kan omgjøres. Dersom vedtaket opprettholdes skal klagen oversendes Miljødirektoratet for endelig behandling og vedtak.

H.2 Den generelle dispensasjonsparagrafen i naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven § 48 åpner for at det kan gis dispensasjon dersom:

- det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig
- dersom sikkerhetshensyn gjør det nødvendig

- dersom hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig

Det følger av forarbeidene til naturmangfoldloven at den generelle dispensasjonsbestemmelsen i § 48 ikke kan brukes for å utvide den rammen som er trukket opp i vernevedtaket. Bestemmelsen skal være en sikkerhetsventil for tiltak som ikke kunne forutses eller spesielle/særskilte tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet.

I ordet «nevneverdig» ligger en ganske snever adgang til dispensasjon bare i de tilfeller tiltaket vil ha begrenset virkning for verneverdiene. Presiseringen er for å sikre at vernevedtaket ikke uthules gjennom omfattende dispensasjoner.

Det er viktig å være oppmerksom på at dersom det gis dispensasjon etter dette alternativ skal begrunnelsen for vedtaket vise hvordan forvaltningsmyndigheten har vurdert virkningene som dispensasjonen kan få for verneverdiene, og hvilken vekt det er lagt på dette.

Det kan gis dispensasjon dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig. Denne bestemmelsen er først og fremst aktuell for tiltak av nasjonal betydning som ikke var kjent på vernetidspunktet.

Forskrifter gitt med hjemmel i naturmangfoldloven går foran andre lover eller forskrifter dersom det er ulikheter mellom bestemmelsene. Det øvrige regelverk gjelder i tillegg til verneforskriftene i områder vernet etter naturmangfoldloven. Ved søknader om tillatelse til motorisert ferdsel vil det i de fleste tilfeller være nødvendig med både dispensasjon fra motorferdselloven og fra verneforskriften. Med få unntak vil verneforskriften ha strengere bestemmelser når det gjelder bruk og tiltak enn annet lovverk. Det er derfor naturlig at en søknad om dispensasjon først blir behandlet av Fylkesmannen.